

Reflexions sobre la cultura religiosa a l'escola

Reflexions sobre la cultura religiosa a l'escola

Reflexions sobre la cultura religiosa a l'escola

Edita: Didàctics SCP / primera edició: Abril 2026 /

© de l'edició: Fundació Vedruna Catalunya Educació i Didàctics SCP /

© dels textos: Ramon Rial Carbonell / Correcció: Sivia Torrents /

Disseny i impressió: Didàctics SCP / Distribució: info@didactics.info /

ISBN: 979-13-991593-0-1

Tots els drets reservats. Cap part d'aquest llibre no podrà ésser reproduïda per cap mitjà sense prèvia autorització escrita de l'editor.

Reflexions sobre la cultura religiosa a l'escola

Presentació	4
Introducció	7

PRIMERA PART

01_ Les raons per una classe de cultura religiosa	9
02_ Un canvi de paradigma: de la religió catòlica a la cultura religiosa	11
03_ Necessitem la cultura religiosa. Alguns arguments	19
04_ Quatre preguntes.....	33
05_ Cap a una educació humanitzadora	35
06_ La definició d'un currículum	39
06.1_ En relació als continguts.....	39
06.2_ En relació al model d'enfocament pedagògic	43
06.3_ Una proposta de metodologia	44
06.4_ La transversalitat.....	45

SEGONA PART

07_ Concreció per cursos i etapes	46
07.1_ Educació infantil	46
07.2_ Introducció a Primària	51
Detall per cursos	54
07.3_ Introducció a Secundària	78
Detall per cursos	81
08_ L'actitud del mestre davant de la classe de cultura religiosa.....	101
09_ L'actitud del Claustre i de l'escola	103
10_ Formació	104
11_ Annexos.....	106

Presentació

El fet religiós és un fenomen humà. “Podem entendre l'ésser humà sense la poesia, la música o la ciència? Tampoc no entenc un ésser humà sense alguna mena de recerca espiritual”, explica Josep Otón¹. D'altra banda, vull entendre que l'interès pel fet religiós no és només un interès intel·lectual: va més enllà. El fet religiós és una manifestació de la cultura. La religiositat forma part d'allò que és genuïnament humà. Com a tal, forma part de l'ensenyament i l'aprenentatge humanístic. A vegades, però, quan pronunciem la paraula *religió*, sovint el mot ens evoca a «allò de què ens vam haver d'alliberar», a «fets dels passats» o a «qüestions personals, de la vida privada». Assocïem el terme “religió” a una sèrie de connotacions negatives: al sentit del pecat, a vivències imposades en un moment determinat, fets que ens recorden el passat... i dels quals, per a alguna generació, sembla que ens hem d'alliberar.

Permeteu-me citar de Lluís Duch aquest fragment²: *No hi ha dubte que a aquesta situació (mirada de desconfiança envers la religió) hi ha contribuït d'una manera molt significativa la fractura gairebé total de la “classe de religió a l'escola”, que hauria de tenir com a objectiu la transmissió cultural d'aquells continguts religiosos que no tan sols són imprescindibles per articular l'acte de fe, sinó que també tenen un paper imprescindible per al coneixement de la història cultural, social i política del nostre país. (...) Sovint s'ha parlat de la manipulació de les consciències que pot representar la classe de religió a l'escola. Del que no es parla és de la manipulació de les consciències que també es pot originar a causa de la no-presència de la classe de religió a l'escola.*

El fet, com remarca Duch, és que tracta d'una realitat present en el nostre entorn, i que -ens agradi o no- és un fet cultural, antropològic, filosòfic que contribueix a entendre l'entorn i, en definitiva, a nosaltres mateixos. Un àmbit, el del fet religiós, que s'ha de poder estudiar -per tant- amb normalitat des de l'escola.

1— <https://www.catalunyacristiana.cat/lespiritualitat-es-una-element-intrinsec-de-la-condicio-humana/>

2— Duch, Lluís. *Religió i comunicació*. Fragmenta Editorial. Barcelona, 2010. Pàgina 157.

Moltes persones ens han volgut fer veure el fet religiós com alguna cosa de l'antigor. M'agrada, en aquest sentit, citar Ramon M. Nogués quan diu en una recent ressenya d'una conferència: (2025) (pàg. 25): “*El Pew Research Center³, institució dedicada a l'estudi de fets socials, fa una previsió de l'evolució del fet religiós en la cultura mundial. Pensant en els anys 60 del segle XXI, preveu que el fet religiós experimentarà un creixement en nombres absoluts. Sobretot del món musulmà (70%), món cristià (34%), hinduisme (17%), judaisme (15%), religions populars (3%), una certa disminució del budisme (-7%)... Naturalment, cal prendre amb precaució aquestes dades, però en termes generals no preveuen cap disminució del fet religiós*”.

En les institucions religioses –com sabem em moc en el camp de l'escola Vedruna de Catalunya–, el fet religiós hi és a l'origen fundacional. L'anhel de millora de la societat que somiaven els seus fundadors (en tenim moltes exemples, però vull esmentar persones com Joaquina de Vedruna, Josep de Calassanç, Ignasi de Loiola, Joaquim Masmitjà, entre molts altres....) passava per aquest element. Es troba, doncs, en el moll de l'os, en l'ADN de les institucions fundades. Nosaltres som hereves i hereus d'aquestes voluntats fundadores.

Aquest document té un objectiu: ser capaç d'explicitar **el perquè** (què justifica fer cultura religiosa a l'escola), **el què** (quins continguts hi podem treballar) i **el com** (amb quina metodologia i enfocament) ens agradaria que es prenguéss l'ensenyament del fet religiós a l'escola.

Des d'aquest punt de vista, es tracta de contribuir a fer debat, establir un diàleg i assumir com a membres d'Institucions d'origen religiós que l'ensenyament del fet religiós a les nostres escoles és una voluntat explícita. No ho és com una imposició, sinó per la convicció que ajudem a formar els nostres alumnes per a la societat en què han de viure.

No podem girar l'esquena a un element clau del nostre Projecte Educatiu. Semblantment, m'agradaria raonar que també ha de tenir sentit la formació en el fet religiós en escoles i instituts d'ensenyament públic, amb tots els matisos que siguin necessaris.

3— <https://www.pewresearch.org/short-reads/>

De manera pràctica, observareu que aquesta publicació té dues parts.

- Primera part: reflexió i argumentació per treballar la cultura religiosa a l'escola
- Segona part: exposició de la proposta desenvolupada per Vedruna Catalunya Educació per a les etapes d'infantil, primària, secundària i batxillerat.

Ramon Rial Carbonell. Escola Vedruna de Catalunya

Introducció

Em vull aturar a reflexionar sobre un dels temes que més m'ha ocupat i preocupat en els darrers anys: *l'educació en la cultura religiosa a l'escola*.

Per què això? Perquè la meua escola, l'escola Vedruna, es defineix com a escola cristiana. Això significa que, *si així ens definim... així ens hem de mostrar, oi?*⁴. I, a hores d'ara, no és cosa fàcil. Per quines raons? Deuen ser moltes i variades, però de forma general gosaria afirmar que el context social ha canviat. Vivim en un canvi de paradigma. És una evidència.

Són molts els sociòlegs⁵ que, parlant del fet religiós, ens expliquen que les persones som cada vegada més individualistes i que el fet religiós no es viu de forma comunitària en el context global sinó que ha quedat cada vegada més circumscrit a la vida privada. Que canviï el context, a la pràctica, significa que han canviat les persones, els alumnes, les famílies i, també, els nostres mestres.

A la pràctica, doncs, ens trobem que impartir cultura religiosa és vist sovint per alguns mestres com una dificultat. Aquesta és la idea que he percebut després d'entrevistes i converses⁶ amb directors i mestres, alguns dels quals defensen arguments com:

- *Fer cultura religiosa és una dificultat per a la matrícula.*
- *Les famílies mostren inquietud per si fem cultura religiosa. No ho veuen clar.*
- *Hi ha poques persones que volen impartir aquesta classe a l'escola.*

4— Certament una escola es mostra Cristiana no només per si fa classe de religió (o de cultura religiosa). Una escola cristiana s'ha de notar amb molts altres elements (actituds, valors, manera d'afrontar els conflictes...), però al meu entendre l'existència d'un espai curricular és determinant en la seva definició.

5— En el nostre panorama de Catalunya, m'agradaria citar, entre moltes altres, les aportacions de Jordi Collet, Miriam Díez, Joan Gómez. Tots ells ho han explicat en el *Postgrau de cultura religiosa* que coorganitza la Universitat Ramon Llull (Blanquerna) amb la Universitat de VIC-UCC, en coordinació amb la Fundació Vedruna Catalunya Educació.

6— En aquest sentit, he recollit expressions escoltades en el darrer trimestre del curs 24-25 en diverses escoles.

- *No hi ha temps per treballar la cultura religiosa.*
- *Els preus dels materials són una càrrega més per a les famílies.*

En aquest document, m'agradaria aportar algunes raons que, al meu entendre, continuen donant sentit a fer classes de cultura religiosa de qualitat, raonant i donant resposta a aquestes dificultats.

Faré referència -per experiència- a l'escola Vedruna, entenent, però, que la seva situació és paral·lela a moltes altres institucions⁷.

7— Actualment utilitzen els materials creats per l'escola Vedruna algunes escoles de la Fundació Cor de Maria, les escoles de la Fundació de l'Escola Cristiana a les Illes Balears (FECIB), algunes escoles de la Fundació Escoles Parroquials (FEP) i escoles Maristes de Catalunya (en una edició digital de l'editorial Baula).

PRIMERA PART

01_ Les raons per fer classes de cultura religiosa a l'escola Vedruna⁸

Són diverses i a la vegada complementàries.

D'entrada en destacaria dues que són clau com a Institució:

- **Per raons fundacionals.** Som hereus, com dèiem, del llegat de Joaquina de Vedruna. Allò que va impulsar Joaquina a fundar neix d'una profunda convicció cristiana. Les raons fundacionals de Joaquina centrades en *l'atenció a les noies, a la salut i a les persones més desvalgudes* són elements profundament cristians i humans. Fent-ne la lectura des d'avui, en som continuadors. *Ens cal ser-hi coherents amb una lectura actualitzada*. Segur que la cultura religiosa és a l'arrel de la fundació de Joaquina, dona de pensament obert i trencador en el moment fundacional que va viure en el segle XIX. Aquesta voluntat podem dir que és compartida amb moltes altres institucions d'arrel cristiana.
- **La manera de ser i de mostrar-se de Joaquina va ser activa.** Buscava, en el seu temps i en el seu estil, la construcció d'un món millor. Aquesta és també l'actitud que avui vol promoure l'escola Vedruna. Vol tenir una actitud transformadora i de servei. L'arrel cristiana de Joaquina, llegida des del món d'avui, ha de mostrar-se, també, com una manera de viure en cristià. La cultura religiosa ajuda a entendre i a formar persones que tinguin un esperit transformador.

Són dues raons que sustenten allò que hem convingut a anomenar el "Moll de l'os" en el Projecte Educatiu de l'any 2016-2017.

8— Poso com a punt de partida l'Escola Vedruna. Amb tot, entenc que són arguments traslladables a altres institucions, de manera especial a aquelles que fan servir els materials editats de la Fundació Vedruna Catalunya Educació.

Des d'un punt de vista "institucional" l'opció que va fer la Fundació Vedruna Catalunya és clara⁹. També ho fan altres institucions que veuen, en processos semblants, la necessitat d'una cultura religiosa, juntament amb mestres i professors d'escoles públiques que també creuen en aquesta opció¹⁰.

9— Vegeu: <https://vedruna.cat/docs/publicacions/escola-cristiana-la-nostra-fonamentacio.pdf>
Es tracta d'uns "Principis" recollits l'any 2016).

10— Poso com a exemple l'opció de la Plataforma de Docents de Religió, que va organitzar amb l'Associació Cristianisme al S. XXI diversos debats i conferències al llarg dels anys 2023 i 2024 i que queden recollits en la publicació RELIGIONS I CULTURA EN UNA SOCIETAT POSTSECULAR. LlopArt Edicions Barcelona, maig de 2025.

02_ Un canvi de paradigma: de la religió catòlica a la cultura religiosa

Fer classe de cultura religiosa implica fer una lectura actualitzada de la realitat i del nostre entorn sociològic. El recent estudi **La religiositat de la joventut catalana** és un dels documents de referència per situar-nos¹¹ en el panorama actual del país, amb un excel·lent marc teòric i anàlisi de dades. Admetre i entendre que estem vivint un canvi de paradigma en el món cultural i religiós a casa nostra com no havia passat mai esdevé imprescindible. És important veure un canvi substancial: de tenir una societat en la qual l'ambient i l'entorn feia viure el fet religiós a les cases (per la família, pels avis, per l'escola, pel carrer...) hem passat a una societat on aquest context ha desaparegut i han deixat d'existir uns referents.

No es tracta, en aquest sentit, de fer cap mena d'«enyorança» del passat ni pensar que els temps passats van ser millors. De cap de les maneres. Es tracta, senzillament, de reconèixer l'existència d'un canvi important i pensar com l'hem d'afrontar per poder donar-hi una resposta com pertoca. El fet és que la vivència col·lectiva del fet religiós, mostrat des de la família, com deia, però també per l'entorn, ha anat disminuint¹². Aquest aspecte té efectes directes a l'escola, tant en la percepció del fet religiós que tenen els alumnes (entre altres coses, un profund desconeixement) com per les actituds i els comportaments de famílies i mestres, que

11— Col·lecció Estudis 45. *La religiositat de la joventut catalana*. Victor Blanco, Roger Martínez i Ramon Arbós. Generalitat de Catalunya, setembre 2025.

Ho podeu trobar a <https://dretssocials.gencat.cat/ca/detalls/Article/Estudis45>

12— Aquesta idea és comentada per molts estudiosos. Recentment, ho comentava el periodista Albert Sáez en la conferència impartida al Cicle “Espai Obert” de Cristianisme al segle XXI. Sáez subratlla raons extrínseques i intrínseques. Entre les intrínseques, citant Lluís Duch: “*Hi ha una crisi de transmissió de les tradicions culturals a partir de la segona meitat del segle XX. S'observa ja en la transmissió dels pares als fills, en què ha entrat en crisi la voluntat d'exercir aquesta transmissió, per tal de no influir en els fills*”. Extret del llibre *Religions i cultura en una societat postmoderna*, Pàgines 79-81. LlopArt Edicions. Maig 2025.

Així mateix en trobem una bona mostra en el Baròmetre de la Religiositat: Vegi's: <https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/diversitat-religiosa/barometre/index.html>

viuen moltes situacions de “prejudicis”, i a vegades també un desconeixement que porta a fer afirmacions que són fruit de la falta de formació en aquest camp¹³.

El canvi de paradigma, suara anunciat, no és nou. De fet, l'escola Vedruna (Fundació Vedruna Barcelona, concretament) ja va detectar i va intuir aquest canvi a inicis del segle XXI. Ara en fa, pràcticament, 25 anys¹⁴. Entre els elements que se subratllaven en aquest canvi n'hi havia un d'important: l'ensenyament del fet religiós no havia de tenir un component catequètic, sinó un component cultural i de valor si es volia arribar a tots els alumnes, de forma inclusiva. D'aquí va néixer parlar de l'expressió “cultura religiosa”, en lloc d'utilitzar “religió catòlica”.

El canvi de nomenclatura no era petit ni menor. Darrere aquestes dues expressions conceptuals (*cultura religiosa* versus *religió catòlica*) hi ha un canvi clau: es tracta de formar els alumnes en un àmbit, la cultura religiosa, que ens ajuda a entendre el món on vivim i els valors que inspiren i mouen les persones. No es tracta d'inculcar cap pràctica religiosa, ni fer cap catequesi, sinó despertar el sentit que totes les persones tenim un “*sentit religiós i espiritual*” que l'escola ha de poder

13— Se'm fa difícil, per exemple, entendre com les facultats i escoles de mestres han defugit en bona part la formació en el fet religiós, en una societat on, precisament, els conflictes i situacions religioses són ben vius. Un fet que observem de forma meridiana en el moment de fer la selecció de mestres a les escoles. El seu desconeixement del fet religiós més bàsic fa difícil que puguin afrontar qüestions bàsiques d'aula.

14— Va ser entorn de l'any 2000 que des de la Fundació Privada Vedruna Barcelona, amb l'empenya de M. Angels Muro, vam començar un procés d'elaboració d'uns primers materials, després d'un procés de formació de mestres amb l'assessorament de Miquel Martínez i Montserrat Fleck. La Fundació va rebre el suport de la DGAR de la Generalitat.

vetllar, mostrar i, en definitiva, *educar*¹⁵. Un sentit religiós que, avui, com a resultat dels grans processos de la globalització i la consegüent secularització de la societat, com dèiem, ens han portat a una diversitat religiosa important, com queda més que demostrat en el Mapa de les Religions a Catalunya o el Baròmetre de les Religions que ha impulsat en els darrers anys la Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat.

Val a dir que la proposta d'establir una "*cultura religiosa*" a l'escola no era nova. Ja a la dècada dels anys 80 del segle XX, el delegat d'ensenyament de l'Arquebisbat de Barcelona, Joan Bada¹⁶, ho va intentar sense sort.

15— Destacaria que en aquest sentit s'hi manifesten persones com Francesc Torralba o Lluís Duch. Vegeu aquest fragment a:

<https://deltonimateria.wordpress.com/2013/11/08/preocupa-lanalphabetisme-religios-dels-estudiants/#more-117>

En destaquem aquest fragment:

<https://deltonimateria.wordpress.com/2013/11/08/preocupa-lanalphabetisme-religios-dels-estudiants/#more-117>

Francesc Torralba, president del consell, va explicar que, a títol personal, és partidari d'una àrea que presenti les diverses religions, ja que ara no es garanteix l'ensenyament del fenomen religiós ("hi ha una ignorància supina i descomunal"). Tot i això, va precisar que el que es reclama és que l'administració actuï d'una manera transversal. Actualment només existeix classe de religió optativa i confessional per als catòlics. Un altre membre del consell, el monjo Lluís Duch, va assenyalar que "*la religió a l'escola no pot funcionar amb caràcter confessional, sinó que hauria de fer-se antropologia del fenomen religiós*". I va afegir: "*Si es deixa la dinàmica de l'ensenyament a les confessions religioses, es tendeix a la bel·ligerància i a la contraposició*".

Així mateix, Duch considerava que la **crisi de la cultura religiosa és una crisi de la societat en general**, ja que la religió és una part fonamental de l'antropologia humana. L'argument principal de Duch es pot resumir en la idea que el fet religiós és una dimensió consubstancial a l'ésser humà, una "estructura d'acollida" clàssica juntament amb la família i la ciutat. La pèrdua o la manca de transmissió d'aquesta cultura religiosa provoca un buit en la comprensió de qui som, d'on venim i com interpretem el món.

16— Text de Francesc Valls al diari EL PAÍS, fragment: Les inflexibles conviccions de Bada sempre van fer maldecaps a la burocràcia eclesial. En el període de delegat episcopal d'ensenyament i catequesi de la diòcesi de Barcelona (1973-1981), va proposar la creació d'una assignatura obligatòria de cultura religiosa als centres escolars, a canvi de retirar la de religió catòlica. "És impossible interpretar les claus de la cultura occidental sense conèixer la cultura religiosa", solia repetir. La matèria que propugnava havia de tenir caràcter aconfessional i, per descomptat, no cenyir-se a la doctrina catòlica ni a la censura eclesial. Per tant, agnòstics, ateus, jueus, musulmans, protestants o catòlics podien accedir a la docència de la matèria mitjançant títol universitari acreditatiu i sense cribratge episcopal (com passa ara amb la matèria de religió catòlica). La seva godadia conciliar li va costar una fulminant destitució.

Així mateix, altres institucions educatives d'arrel cristiana van encetar l'aplicació de la cultura a l'escola des d'inicis del segle XXI, com seria el cas de l'Escola Pia de Catalunya¹⁷. Vedruna, en aquest sentit, va voler fer aquest pas endavant. D'altra banda, a mitjans dels anys 80, una colla d'intel·lectuals també ho defensaven. Ho podeu veure en un número de la revista *Perspectiva Escolar*, al qual farem referència en aquest text¹⁸.

Ara, tancant el primer quart del segle XXI el debat no ha acabat. És ben viu. M'agrada expressar l'opinió de Lluís Busquets en aquest paràgraf que ell mateix m'ha cedit d'un article que està en curs de publicació. Diu així:

17— En Jaume Pallarolas, antic responsable de l'Escola Pia de Catalunya, ho resumia molt bé: «som una escola cristiana, no una escola per a cristians». (...) Faltava aleshores fer un segon pas: ser escoles obertes a la diversitat religiosa i de creences. I això s'assolí a través de tres mesures:

- L'educació en la dimensió interior, emocional i social, de forma transversal durant tot l'ensenyament.
- La substitució de l'assignatura de religió catòlica per l'assignatura de cultura religiosa.
- El desplaçament de totes les activitats que impliquen una opció religiosa concreta per part de l'alumnat vers les extraescolars.

Centrant-nos exclusivament en la matèria de cultura religiosa, com a Escola Pia de Catalunya, vam dissenyar aquesta assignatura (i dissenyar vol dir: constituir grups de treball, establir itinerraris, consensuar continguts, elaborar materials, avaluar-ne els resultats...) a partir del següent plantejament: entenem el sentit i el contingut de l'àrea de Religió com l'oferta als alumnes d'una "cultura religiosa", en el marc d'una proposta educativa que podríem qualificar d'integral, global i contextual. En efecte: Parlem d'una cultura religiosa integral, perquè entenem la cultura en general i, per tant, també la cultura religiosa en particular, no exclusivament com un bagatge erudit de coneixements i informacions fredes i merament teòriques, sinó com una aproximació a la realitat (en aquest cas, al fet religiós) des d'una perspectiva informativa, però també formativa, presentant-ne no només les dades d'un dels principals patrimonis culturals de la humanitat, sinó ajudant a descobrir-ne també la seva profunda significació antropològica i el seu gran potencial humanitzador, tant a nivell individual com col·lectiu.

Pensem en una cultura religiosa global, és a dir, referida a tot el fet religiós en general i a les seves múltiples expressions concretes i plurals, més enllà de delimitacions únicament confessionals i particularistes. L'actual fenomen del multiculturalisme i del consegüent pluralisme religiós en el si de la nostra societat demana, cada vegada més, un plantejament d'aquest tema en tota la seva amplitud i extensió. En aquest context, un currículum com el que presentem pretén ser un factor integrador de les diferències.

Creiem, tanmateix, que ha de tractar-se també d'una cultura religiosa contextual (o "contextualitzada"), tenint particularment en compte i fent una més gran incidència en la modalitat religiosa que ha impregnat i modelat el nostre context més immediat i que és, evidentment, la tradició judeocristiana, que cal conèixer i aprofundir especialment.

18— Em refereixo a persones conegudes com Ignasi Riera, Joan Soler Amigó, Jaume Botey, Berta Pedró o Fèlix Martí. Els seus articles complets es poden consultar a <https://dialnet.unirioja.es/ejemplar/465795>

Al llarg d'aquest text farem referència a tots ells.

Sentint parlar Jordi Basté a la ràdio sobre les classes de religió li he fet un mail per distingir-li entre cultura religiosa o història del fet religiós (que hauria de ser a les escoles, concertades i públiques, perquè es tracta d'un fet cultural susceptible d'ensenyar) i les classes de religió, que és un fet vital. A veure si ens entenem: la religió és vivència mentre la cultura religiosa és instrucció. La religió és la materialització de l'experiència pràctica d'una fe, sigui catòlica, musulmana, jueva o budista... El seu contingut s'aprèn en la catequesi ('instrucció oral') o ensenyament (i aquest és sempre adoctrinament) en l'àmbit d'una església, madrassa, sinagoga o pagoda... No té res a veure amb l'escola. El que és propi de l'escola és la cultura religiosa, perquè és una instrucció com ho pot ser la biologia o la història. Per saber les parts d'una cèl·lula o les guerres napoleòniques s'han d'haver estudiat; per saber quins van ser els patriarques anteriors a Moisès, què ens ofereix el llibre dels Fets dels Apòstols o quina és la història de Buda, també. La cultura religiosa, si no volem generacions d'analfabets, ha de ser universal i quantificable (es poden fer exàmens i posar notes a tothom). La religió, no; la llibertat religiosa contradiria la seva universalitat i no és quantificable: ningú no pot puntuar si el papa de Roma té més o menys religió que una dona creient de fe anglicana perduda en un poble del Regne Unit.

Des de Vedruna, pensem que ens cal ser coherents amb la proposta de cultura religiosa que vam definir fa uns anys i veure com hi donem continuïtat.

Però, quines raons ens van fer optar per aquest canvi? Quins arguments ho sustentaven i ho segueixen sustentant?

N'hi ha una d'important, de clau, que esmenta el mateix Busquets: Voler mantenir una religió catòlica de caire catequètic ens allunya de la realitat de la nostra societat, on la presència de famílies cristianes catòliques ha esdevingut minoritària. Amb tot, pensem que es pot fer una cultura religiosa des d'una escola cristiana que tingui ple sentit. Quins arguments ens porten a fer CULTURA RELIGIOSA?

Aquest debat ha estat i és ric, com veieu, al nostre país. M'agradaria citar el sociòleg Joan Gómez Segalà, que ho expressa molt bé en el seu llibre¹⁹. El mateix autor, en una ressenya de la seva conferència a "Cristianisme al segle XXI" (2025) afirma:

19— Vegeu: <https://www.fragmenta.cat/producte/laicitat-religions-i-prejudicis/>

- *Quina cultura religiosa? Una cultura religiosa per saber qui sóc i qui som, i per entendre els altres. La cultura religiosa és molt més que història (tant si es tracta d'història sagrada com si ho és de les religions): no ha de servir només per entendre el passat i l'art sinó per entendre tant les relacions internacionals com les relacions al barri, tant d'avui com en el futur. És necessària per entendre'ns com a societat i també per tenir referents sobre els quals construir una identitat personal en un context globalitzat (i mercantilitzat). Sense cultura religiosa no hi ha base per construir una espiritualitat / interioritat sòlida i, en conseqüència, és difícil tenir sentit crític sense referents de diferents sentits de la vida (i de tota l'existència). La seva manca pot ser una qüestió d'incultura per a uns, i per a altres pot ser, a més, motiu de segregació. Com es pot ajudar a trobar el propi sentit de la vida, el que ens identifica? El sentit no és només un coneixement de la realitat, sinó també un dir com ens hem de comportar (una moral). Quin sentit hi han donat els avantpassats? I els nostres coetanis? En ple segle XXI ens identifica més el com creiem que el què creiem. Com diu Joan Estruch, hi ha els que creuen que saben i els que saben que creuen. Des d'aquesta òptica, jo puc aprendre dels altres.*
- **Per què?** El mateix Joan Gómez indica: *Una cultura religiosa per a la cohesió social, una cultura religiosa per entendre'ns. Al segle XXI, cal entendre tres nivells de diversitat per evitar estereotips: hi ha diverses religions, les religions són diverses i hem de substituir el "què creiem" pel "com creiem". Això és especialment important perquè a Europa estem en una societat secularitzada, on la ideologia dominant considera la religió un afer privat, la qual cosa xoca amb la ideologia dominant a la resta de continents, que no és que no estigui d'acord amb la secularització, sinó que la troba incompreensible. Com diu Jaume Flaquer, Déu es dona a conèixer en el cristianisme a través de la seva encarnació en Jesús, mentre que a l'Islam, Déu esdevé paraula a través de l'Alcorà que l'Àngel va transmetre a Muhàmmad. Els estereotips fàcilment esdevenen prejudicis i, aquests, discriminacions. Fa molts anys que a Catalunya hi ha establertes noves comunitats religioses, però havien restat invisibilitzades. Ara, quan la diversitat ha entrat en l'esfera pública, apareix una qüestió que no tenia precedents. Succeeix una cosa semblant amb el feminisme que fa una relectura de la història amb una nova perspectiva. Per tant, la diversitat religiosa no és només causada per la immigració recent.*

- **Qui?** Evidentment, això demana un determinat perfil dels educadors. J. Gómez ho explica així: **Educadors amb perspectiva intercultural.** Com ja s'ha dit, el 1979 s'estableix per a l'ensenyament el criteri de l'optativitat: és obligatori oferir ensenyament catòlic, que és optatiu per a l'alumne. Al cap de quaranta anys, podem veure'n els efectes: com que hi ha l'assignatura de religió catòlica, la resta de matèries no aborden cap contingut religiós. Per exemple, en filosofia s'explica Nietzsche: però com es pot entendre el seu pensament sense conèixer prèviament la religió? I com que la tria de la religió esdevé minoritària ens trobem que la majoria de mestres no tenen cap base de cultura religiosa. El que als anys 80 va ser una solució per a Espanya, als anys 20 d'aquest segle esdevé un problema per a Catalunya perquè no hi ha eines per entendre la nostra realitat social i totes les solucions són problemàtiques: mentre no s'han aplicat hi ha hagut discriminació, i quan s'han aplicat, s'ha aprofundit la segregació. Seria molt millor una assignatura aconfessional obligatòria? Sí, però qui la donaria sense estendre els prejudicis de les seves conviccions personals? Uns mestres que redueixin la religió a un sistema de creences o, encara pitjor, que l'entenguin com una malèvola estratègia per manipular la gent de bona fe? O uns mestres creients que entenen les altres religions per analogia a la seva? Cal entendre quina aportació global ha fet la religió, sense imposar una secularització. Quan la religió és considerada una qüestió privada, separa (com succeeix també amb la política), de forma que qualsevol manifestació pública dels altres és tinguda per un abús i no un exercici de la seva llibertat. La qüestió és com ho fem com a societat per trobar-nos junts, sabent que uns i altres tenim diferències (festivitats, noms, pràctiques, sistemes alimentaris, indumentàries, etc.) i ens hem de comprendre plegats.

Ens trobem, doncs, en un debat obert que ha generat moltes publicacions. M'agradaria, per acabar aquest apartat, subratllar-ne dues que són corals, pels molts pensadors que hi intervenen:

Escola, Religió i poder. El trencaclosques que no encaixa, coordinat per Enric Canet, Jordi Puig i Pere Vilaseca, amb pròleg d'Antoni Bassas. El llibre diu en la introducció:

Malgrat que vivim en una societat plural i diversa, i que cada vegada ho serà més, la jerarquia eclesial s'ha negat una vegada i una altra a replantejar la ma-

nera com s'imparteix l'assignatura de religió i s'entossudeix a mantenir criteris de vint-i-cinc anys enrere. En aquest marc, els autors d'aquest llibre, cristians que aposten per una nova relació entre escola i religió, han volgut obrir un debat que se centra en com es pot convertir aquesta matèria en una classe de cultura religiosa que no divideixi els alumnes per raó de creença i permet un millor coneixement de l'altre en un entorn plural.

Aquest volum inclou entrevistes prou interessants²⁰ que val la pena posar en consideració.

Remarquem encara un darrer **Cultura religiosa a l'escola**²¹. Jornades internacionals sobre una assignatura aconfessional. Direcció General d'Afers Religiosos (2005). Edició a cura de Maria Forteza González i Joan Gómez Segalà.

20— Edicions Viena (2008). Inclou entrevistes a Cassià M, Just, Ramon M. Nogués, Toni Comin, Pilar Malla, Teresa Forcades, Joan Estruch, Joan Bada, Roser Bofill, Jordi Serrano, Jaume Cela, Teresa Guardans, Carles Capó, Abdennur Prado, Jai Anguita, Cristina Monteys, Ramon Rial i Francesc Gutiérrez.

21— Ho podeu consultar a <https://ddd.uab.cat/record/163527?ln=ca>

03_ Necessitem la cultura religiosa. Alguns arguments

Feta aquesta aproximació panoràmica m'agradaria posar sobre la taula els arguments que, des de l'escola Vedruna, i a la vegada altres Institucions, ens permeten explicar la necessitat d'una classe de cultura religiosa.

De fa més de 1500 anys, pel capbaix, que hem estat immersos en una societat judeocristiana, la qual ha marcat -per a bé i per a mal- la nostra cultura mil·lenària. Durant segles, a casa nostra i a Europa, el cicle de la vida de les persones s'ha anat organitzant a través del fet religiós: el campanar, l'església de cada poble o barri, les celebracions, els noms de pila de les persones, els noms dels nostres carrers i places, les tradicions, les expressions artístiques que ens han deixat la pintura, l'escultura, l'arquitectura, la música...

Ara, en el primer quart del segle XXI, constatem que la introducció de nous mitjans de comunicació, l'existència d'una diversitat cultural i religiosa, la vida cada vegada més individual o la pràctica d'un sistema econòmic basat en el consum i en la rapidesa, han canviat la nostra manera de viure.

La pràctica religiosa ja no és, ni de bon tros, el referent.

Això significa (i implica) molts canvis que afecten el coneixement i la vivència del fet religiós. Arribats a aquest punt voldria fer-me aquestes preguntes:

- Si ens reconeixem com a educadors hereus d'una cultura d'arrel judeocristiana;
- *Tenim dret, com a educadors, a negar als nostres alumnes aquesta realitat si volem fer una educació integral?*
 - *Podem amagar les arrels culturals i religioses que expliquen la realitat?*

Sense la impartició d'una cultura religiosa conscient, al meu entendre, estem potenciant un analfabetisme i un desconeixement cultural que pot tenir, i de fet ja té, moltes conseqüències²².

22— El llistat d'exemples i lamentacions sobre el desconeixement cultural religiós és inacabable i no voldria caure en un llistat concret.

Vet aquí algunes consideracions:

L'absència d'una cultura religiosa comporta²³:

- **L'afectació en l'ús de la nostra llengua i del nostre vocabulari.** Estem perdent, a marxes forçades, expressions populars d'origen religiós que en pocs anys no sabem què signifiquen. Difícilment podrem entendre segons quins textos literaris, o fins i tot els textos d'algunes cançons. Perdre les expressions populars d'origen religiós és empobrir de manera important el nostre llegat cultural i el patrimoni de la nostra llengua. Salvador Alsius, en el seu llibre *Hem perdut l'oremus*²⁴ dels anys vuitanta del segle XX, ja ens ho mostrava. Quan fa més de vint-i-cinc anys de la primera edició, la situació és encara més greu. El mateix Alsius ho remarcava en el subtítol del llibre: "*Petita enciclopèdia de Cultura Catòlica*". La cultura no és catequesi, la cultura és conreu de la manera de fer i de ser viscuda per un poble i una nació al llarg dels segles²⁵.

Més enllà dels professors de religió, entenc que treballar el llenguatge religiós hauria de ser també repte per als professors de llengua i de literatura i, en el fons, per a tota persona que estima la nostra llengua com a part fonamental del patrimoni del nostre país²⁶.

23— L'ordre d'aquests arguments no pressuposa en cap cas un ordre d'importància.

24— Edicions la Campana, 1988

25— M'agradaria reflectir el comentari de Joan Soler Amigó, de l'any 1982, ple de sentit avui: "I, religiosa o no la nostra societat actual, ¿quina tradició ens queda si esporguem dels continguts, expressions i contextos cristians que l'han afaiçonada? Sovint sembla que ens molesti aquest subratllat religiós només si correspon al cristianisme, i no en canvi a d'altres universos religiosos. Potser hem de ser capaços d'un acostament cultural, antropològic, serè, i interessat a descobrir-hi un sentit de poble, de concepció de la vida, una identitat cultural col·lectiva. Si no, el doble significat de "profà" cada vegada ens escau més: "profà" com a contrari a religiós; profà, desconexor d'un art, d'una ciència. Potser l'única manera, l'única actitud per copsar, retrobar, recobrar, les nostres festes, la nostra tradició, el nostre patrimoni antropològic cultural, la nostra identitat col·lectiva -si és cert que "qui perd els orígens perd la identitat", consisteix a superar la nostra "profanitat". Perspectiva Escolar número 66. 1982
<https://www.rosasensat.org/revista/cultura-religiosa-a-lescola-num-66/>

26— Ignasi Riera: "Sí. El llenguatge per exemple és un veritable mosaic de petjades que caldria escriure en l'univers múltiple d'una herència religiosa. Des del "Déu-vos-guard" fins a l'"adeu-siau", la majoria de gestos i de mots d'aquesta visita al món dels vivents passa per una determinada concepció religiosa de la vida". <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6076229>

Si no és així, quanta literatura i quant coneixement ens perdem²⁷?

- **La pèrdua del coneixement dels símbols religiosos** o de les iconografies amb les quals s'expressa l'art d'origen religiós. Hem de tenir present que més del 80% de l'art que tenim a Catalunya té un origen o un sentit religiós. L'art religiós és la mostra cultural més significativa del nostre patrimoni cultural²⁸. El seu desconeixement ens converteix en *analfabets* per entendre el patrimoni que acullen bona part dels museus de Catalunya: MNAC, MEV, diversitat de museus diocesans, catedrals o monuments clau del nostre patrimoni com la Sagrada Família o la diversitat de monestirs i esglésies escampades pel país. Per posar un parell d'exemples, entenc que un alumne ha de poder explicar què és un àngel. No se li ha de demanar si "creu" en els àngels. Allò que ens fa cultes és saber què ha volgut significar i expressar al llarg dels temps. Si sabem descodificar el seu significat, podrem entendre el sentit d'una part important dels missatges que ens arriben a través de l'art o de la música²⁹. En cas contrari, res no té sentit, i, per tant, entrem en el desconeixement. Un segon exemple el trobem, per posar un cas més, en com podem identificar personatges del nostre patrimoni, com Sant Pere (amb una clau) o sant Pau (amb una espasa). Més enllà dels professors de religió, entenc que els professors de coneixement del medi, de ciències socials o d'història hi tenen molt a veure. L'ensenyament de la cultura religiosa no ha de ser aïllat, sinó que demana una transversalitat en diferents àrees, com les ciències socials, la llengua, l'educació visual i plàstica o la música.

27— Un darrer article per a aquest apartat: <https://www.dbalears.cat/opinio/opinio/2000/07/06/120568/la-cultura-religiosa-dels-lectors.html>

28— Patrimoni: Béns que una persona hereta dels seus ascendents. Conjunt de testimonis que formen l'herència cultural de la societat, com les tradicions, els costums, l'art, el llenguatge, l'entorn, el paisatge, etc. Vegeu un bon exemple de preservació del patrimoni cultural en el projecte <https://www.cataloniasacra.cat/>

29— Us proposo d'escoltar aquesta cançó de Jaume Sisa, una persona formada en el món contracultural que apel·la a conceptes religiosos que per a molts avui s'han fet desconeguts. Escolteu a partir del minut 2'40. https://www.youtube.com/watch?v=L8F_kbSifhY&ab_channel=Sat%C3%A9AgliteK

O bé es pot fer la matèria de ciències socials sense tenir en compte els elements religiosos?³⁰

- **El desconeixement també afecta el món de l'art, de la música i dels sentiments.** El fet religiós és present a la història de l'art, pertot arreu. Com diu Carolina Camañes, “*No es pot separar el fet religiós de les expressions religioses. És absolutament impossible pretendre explicar, estudiar i compartir l'art, els estils i les influències en els observadors intentant obviar que són expressions religioses. Just per aquest motiu calen uns mínims (o no tan mínims) coneixements de les religions per poder llegir, entendre i gaudir del fet artístic en tota la seva immensa importància i transcendència*”³¹.

D'altra banda, com podem entendre els sentiments que ens suscita un “Rèquiem” o una “Al·leluia” si no som capaços d'entendre el significat d'aquests dos mots? És cert que pots gaudir de la bellesa de la música, per exemple de Bach, sense saber res de luteranisme, de la mateixa manera que pots gaudir d'una obra de Shakespeare sense ser un expert en la història d'Anglaterra. No obstant això, tenir un coneixement bàsic de la seva cultura religiosa permet aprofundir en la seva

30— Vegeu, la pàgina 16 de *La religió com a factor per a una correcta interpretació de la història* de Jaume Botey i Vallès a <https://www.rosasensat.org/revista/cultura-religiosa-a-lescola-num-66/> “La història de l'art, de la cultura i de les formes polítiques, no és sinó la història de la plasmació estètica dels símbols a través dels quals s'expressen les ideologies, o dels elements polítics a què ha donat lloc la seva exigència moral. Prescindir a l'escola de l'exposició de les ideologies, i específicament prescindir de l'explicació del fet religiós com a tal, significa un retall, un empobriment dels continguts escolars i la impossibilitat d'explicar coherentment altres aspectes de la història. Normalment, aquesta postura és el resultat d'una voluntat política i pedagògica d'escola laica malentesa. Al meu entendre és un atemptat als infants que els deixa desproveïts de les claus fonamentals d'interpretació de la cultura occidental”.

31— Vegeu el recull de la conferència d'aquesta historiadora de l'art a *Religions i cultura en una societat postsecular*. Cristianisme al segle XXI. LlopArt Edicions. Barcelona, maig 2025. Pàgina 99.

música de diverses maneres³². Si bé no és un requisit indispensable, tenir cultura religiosa, i en particular una mica de coneixement sobre el luteranisme del segle XVIII, enriqueix enormement l'experiència d'escoltar la música de Bach.

És com tenir un mapa per explorar un territori. No el necessites per veure la bellesa del paisatge, però ajuda a descobrir tots els seus detalls ocults.

D'altra banda, en el camp de la música popular, podem obviar i no treballar tot l'imaginari que gira entorn de les cançons de Nadal o de les caramelles sense contextualitzar el fet religiós³³.

Des de la música i les expressions, ens és necessari treballar la cultura religiosa. Recomano vivament aquesta lectura³⁴:

- **El fet religiós està ple de simbolisme i metàfores** que hauríem de conèixer per poder interpretar i desxifrar el nostre entorn cultural. Quin significat tenen, culturalment i religiosament, elements de la nostra expressió cultural com *l'aigua, l'oli, el foc o la terra*? Sense entrar en la seva interpretació cultural, difícilment per a l'alumnat podrà prendre sentit la poesia o moltes interpretacions del cine-

32— El coneixement cultural religiós permet per exemple:

Llegir entre línies: Moltes de les seves obres contenen referències simbòliques directes a passatges bíblics, conceptes teològics o himnes luterans. Conèixer-los permet entendre millor el significat i la intenció del compositor.

Comprendre la funció: Entendre que una cantata era part d'un servei religiós setmanal et dona una perspectiva diferent de la seva estructura i propòsit. No era només una peça de concert, sinó una part integral del culte.

Apreciar les emocions: La música de Bach expressa una àmplia gamma d'emocions, des de la profunda tristesa fins a l'alegria desbordant, totes elles canalitzades a través del prisma de la seva fe. Conèixer aquest context t'ajuda a copsar millor la profunditat i la sinceritat d'aquests sentiments.

33— Des de la meua perspectiva, per respecte a la cultura popular del país, em sembla ridícul negar a l'escola el treball relacionat amb el Nadal o la Pasqua, que expliquen la realitat de moltes de les tradicions del país, en nom de la neutralitat o laïcitat.

34— <https://blog.cristianismeijusticia.net/ca/2025/06/02/lharmonia-de-les-arrels>

“Clarament, la millor manera de preparar els alumnes per viure en societat és ensenyar-los a estimar i valorar les arrels alhora que aprenen a compartir la seva riquesa amb els altres. Cada tradició de saviesa té la seva pròpia melodia, però només treballant plegats i començant a les escoles podrem cultivar les perspectives humanes sense diluir el nostre llegat mentre donem sentit a la globalitat del nostre temps”.

ma, per exemple. Però, també, des de les ciències és necessari explicar la diferència entre el llenguatge real i el llenguatge poètic. En tenim un bon exemple en el poema de la Creació, de la Bíblia. No explicar-ho és fer un mal servei a l'educació i fomentar la incultura. D'entre moltíssims exemples, sense cultura religiosa no podem entendre aquest poema de Joan Oliver (Pere Quart)³⁵:

Noè (fragment)

Noè mira, poruc, per l'ull de bou.
L'aiguat no amaina.
Ja es nega el pic més alt de la muntanya.
No es veu ni un bri de verd,
ni un pam de terra.

Senyor, per què no atures aquest xàfec?
Minva el gra i el farratge
i les bèsties es migren a les fosques;
totes -te'n faig aposta-
deuen pensar el mateix:
I mentrestant els peixos se la campen!
Jo tampoc no m'explico el privilegi.

Pere Quart. Obra Poètica. Ed. Proa.

- **El fet religiós s'expressa a través d'un llenguatge que cal descodificar.** L'absència del coneixement d'aquest llenguatge ens porta a molts malentesos. Seguint Clara Fons: *Si un nen diu que a casa li han dit que la teoria de l'evolució és mentida, què cal fer? Cal dir-li que hi ha diferents llenguatges per explicar les coses i que una cosa és el llenguatge simbòlic i un altre el científic. Si tu d'entrada li dius que els seus pares diuen mentides, malament. Igual que si un nano ha de resar durant una excursió, ho hem de normalitzar, no podem dir que resar és de fonamentalistes.*

35— Són molts els exemples. Recomano l'article de Berta Pedró, de fa anys, però amb una tria de textos molt interessant, on posa una bona colla d'exemples emblemàtics. Vegi's revista *Perspectiva Escolar*, 66: *Literatura sense cultura religiosa?*

Voldria subratllar, també, aquest fragment d'un diàleg entre Agustí Lleyda i Clara Fons: *Ens hem quedat sense llenguatge comú sobre l'espiritualitat i això dificulta el diàleg.* Aquesta intervenció de la sociòloga i escriptora Clara Fons va ser l'eix entorn del qual va girar la conversa de la tercera sessió de l'Àgora 2022, "Mestres que (es) transformen", que va protagonitzar juntament amb el docent jubilat, Agustí Lleyda. Tots dos van coincidir a dir que *l'escola no pot viure al marge de la religió i l'espiritualitat, perquè forma part de la realitat dels infants i els valors que acompanyen la majoria de confessions es poden aprofitar a l'aula*³⁶.

Existeix el llenguatge matemàtic, el llenguatge musical, el llenguatge plàstic... i també el llenguatge religiós.

- **La xenofòbia i els conflictes religiosos.** Avui, vivim situacions socials i polítiques on el fet migratori és un element clau i és generador de postures polítiques que ens apropen a la xenofòbia. En tenim exemples molt propers que vivim i palpem en els nostres entorns.

Des de la sociologia, en les paraules de Quim Cervera:

*La ignorància i la indiferència religiosa, espiritual i conviccional, que patim socialment i en especial unes quantes generacions, pot portar els joves i no tan joves al fonamentalisme, al fanatisme o a l'adhesió a grups que ofereixen seguretat i que poden destruir per dins les persones*³⁷.

A les nostres escoles, amb una abundor cada vegada més elevada de diversitat religiosa, el treball en cultura religiosa esdevé una clau per a la convivència entre alumnes. Així, el paper i l'actitud dels mestres, esdevé fonamental.

Voldria recordar un fragment de la ressenya d'una taula rodona entre Clara Fons i Agustí Lleyda³⁸:

36— <https://www.umanresa.cat/ca/comunicacio/noticies/agora2022-religio-escola>

37— *Extret de l'article* <https://valors.org/la-cultura-religiosa-en-un-impas/>

38— <https://www.umanresa.cat/ca/comunicacio/noticies/agora2022-religio-escola>

Integrar la religió per combatre fonamentalismes

La sociòloga i escriptora va assegurar que el paper de l'escola és clau per combatre fonamentalismes religiosos. *L'escola ha d'ajudar a fer persones crítiques que sàpiguen identificar fonamentalismes i integrismes i això només es pot fer parlant-ne. La religió ja és a l'escola a través de la realitat de cada infant. El que hem de fer és aprofitar-la per treballar la cohesió social i per parlar de la diversitat que existeix també dins de les pròpies religions.* En aquesta línia, Agustí Lleyda deia que els infants només aprenen si se senten *"tranquils i estimats, si poden viure bé les seves creences i sense sentir-se criticats des d'una superioritat moral que qüestionï les seves vivències personals."*

Més enllà de casa nostra, a França, el secretari nacional de la Federació d'Educació Nacional (laica) diu:

Qui coneixia fa vint anys l'existència dels xiïtes o dels sunnites?, qui es plantejava el problema irlandès o el dels sikhs, i dels tàmls?, qui mesurava la política de l'Estat d'Israel? I amb tot, aquests conflictes tenen pràcticament tots o un fonament religiós o un embolcall religiós. [...] El testimoni més alarmant és el d'un professor de lletres a la revista Le monde de l'éducation (XI-1986): "Quan els meus col·legues i jo parlem de pregària o de dejuni, només entenen què volem dir els nostres alumnes musulmans". [...] L'escola pública s'adona que la Bíblia forma part del patrimoni ètic de la laïcitat, diu Janine Kohler, secretària general de la Federació Protestant de l'Ensenyament³⁹.

D'altra banda, Jaume Botey justifica la necessitat de cultura religiosa per a l'ensenyament de la història, quan diu, al final del seu article⁴⁰: *La conclusió d'aquest breu repàs a la història és evident: no és possible un estudi objectiu de l'itinerari de l'home si eliminem el fenomen religiós o reduïm la seva explicació a la crítica dels seus efectes socials o polítics. Possiblement, la greu responsabilitat de l'Església al llarg dels anys i sobretot en la història més*

39— https://www.ara.cat/opinio/religio-escola-problema-europeu_129_2672073.html

40— Jaume Botey, Perspectiva Escolar, 66. Pàgina 14. 1982)

recent i pròxima a nosaltres, ens ha convertit en personalitats dràstiques de calça curta, propiciadores de la confusió entre laïcisme autèntic i ignorància.

La necessitat de treballar el fet religiós en aquest àmbit també és esmentat per l'Arquebisbat de Barcelona quan afirma: *L'escola té un paper important en aquest àmbit. Li correspon educar la llibertat religiosa i la dimensió espiritual de la persona, contribuir al bon coneixement del fet religiós en la seva pluralitat, neutralitzar prejudicis i prevenir que les persones siguin manipulades per l'extremisme. Cal garantir aquesta formació religiosa que, alhora, és un dret de les persones. Hem constatat que no hi ha un únic model per garantir aquesta formació i tampoc no hi ha consens a la nostra societat sobre quina és la fórmula acadèmica més idònia. Per això, fem una crida a un debat seré i profund sobre aquesta important qüestió⁴¹.*

- **El referent bàsic del nostre llegat cultural és la Bíblia⁴².**

En una entrevista al diari ARA a Rafael Argullol i Agustí Borrell, el primer afirma: *Sense la Bíblia no es pot entendre una bona part de la història de l'art (pintura, literatura, música...), però, com a document cultural, ha desaparegut de la societat d'avui, perquè la gent ja no se la llegeix. Doncs bé, aquesta edició s'ha pensat per capgirar aquesta situació, superar suspicàcies, prejudicis i fins i tot el marc religiós. I Borrell sosté que la Bíblia no és un llibre moral, ni legal, ni dogmàtic. És una biblioteca que aplega tot de textos (llargs i curts) i tot de gèneres (relats èpics, narracions històriques, proverbis, cartes, poemes...). Toca els grans temes de l'existència humana, la grandesa i la misèria de l'home. Per a llegir la Bíblia*

41— <https://pastoralsocial.esglesia.barcelona/el-fet-religiós-factor-d'integració-i-cohesió-social/>

42— Recomano aquesta breu entrevista:

https://www.ara.cat/societat/llibre-cultura-nostra-global_1_2608670.html

Quan l'entrevistador comenta "Argumenten, amb èmfasi, que el món occidental no s'explica sense la Bíblia", la resposta d'Argullol és aquesta: "És impossible. És com si algú anés a Tailàndia i no conegués res del budisme. No podria entendre res d'aquella societat, des del caràcter de la gent fins als temples. El text bíblic no és només el de l'Església, és el text d'una societat i d'una cultura que ara és global. No es pot dir que la Bíblia sigui el text d'Europa. En aquest moment en què la civilització occidental ha estat la que s'ha globalitzat, la Bíblia passa a ser un llibre global. I hi ha una altra qüestió, l'Església cristiana està implantada a tot el món. Això ha fet que hi hagi textos bíblics en més de 2.000 llengües. S'ha traduït molt més que Shakespeare o Cervantes. La Bíblia és un llibre de cultura, de la nostra cultura i de la cultura global".

*no cal ser creient ni cristià*⁴³. Borrell, en la presentació del volum a la premsa, ha destacat el darrer paràgraf del text d'Argullol, que diu: *Hem de tornar a la lectura de la Bíblia per moltes raons. Per entendre, en la seva complexitat, el nostre art i la nostra literatura. Per gaudir d'una fabulosa experiència estètica. Per tornar als nostres orígens culturals i espirituals. I, sobretot, per cercar de comprendre alguna cosa del que som enmig de l'oceà de preguntes que és l'existència.*

Un altre exemple el trobem en l'article de Vicenç Villatoro⁴⁴: (...) *Per fer-ho, (a tall de comparació) em va semblar que era clarificadora una referència a la paràbola evangèlica del fill pròdig. Vaig trobar menys discussió de la que esperava. Quan vaig preguntar a alguns amics que sabia que m'havien de dur la contrària per què no ho feien, em van respondre que no tenien ni idea de què era això del fill pròdig i que, quan ho van veure a l'article, van passar pàgina. Va ser una decepció: la nostra cultura està sustentada en unes referències compartides, sobretot bíbliques i clàssiques, que són d'origen religiós, però que avui podem fer servir al marge de la fe. Doncs resulta que no són tan compartides. I que això complica, alenteix i fa més pobres els debats. Culpa dels agnòstics que han renunciat a un coneixement cultural. Culpa dels religiosos que han dit que només es poden fer servir aquestes referències des de la fe.*

Recomano la visualització d'un fragment de la presentació feta per Josep Cuní entorn a la publicació de la Bíblia (BCI popular)⁴⁵.

- **La necessitat d'atendre la dimensió espiritual de la persona**

A la seva obra "*Cultura de la interioritat*", Jordi Pigem aposta per un canvi profund en la manera com entenem la cultura i l'educació posant èmfasi en el desenvolupament de la interioritat i la connexió amb el nostre jo més profund. Pigem defensa que la cultura moderna ha perdut el contacte amb aquesta dimensió interior, que és essencial per a una vida plena i autèntica.

43— <https://www.vilaweb.cat/noticia/3867617/20110331/publica.html>

44— Extret de: https://www.ara.cat/opinio/dagost-cal-cultura-religiosa-experiencia_129_3047532.html

45— Vegi's <https://www.youtube.com/watch?v=biGieV3YTN8>

En aquest context, la necessitat de fomentar una cultura religiosa a l'escola pot entendre's com una manera de recuperar aquesta connexió amb la interioritat, ja que moltes tradicions religioses ofereixen pràctiques i valors que promouen la introspecció, la meditació, i una recerca de sentit personal. La cultura religiosa, en aquest sentit, no ha de ser només una transmissió de dogmes, sinó una via per ajudar els alumnes a explorar la seva interioritat, a trobar un sentit més profund a la seva existència i a desenvolupar una consciència més plena i autèntica.

La relació entre la cultura de la interioritat que comenta Pigem, per citar un autor d'obra recent, i la necessitat d'una cultura religiosa a l'escola radica en la idea que aquesta última pot ser una eina valuosa per fomentar el creixement interior, la reflexió i els valors que possibiliten una vida més conscient i significativa. Incorporar aquests elements de la cultura religiosa a l'escola, amb un enfocament plural i respectuós, pot contribuir a crear un entorn educatiu que prioritzi el desenvolupament integral de la persona⁴⁶.

La vida espiritual queda molt ben reflectida en el llibre de Francesc Torralba, dedicat a la Intel·ligència Espiritual.⁴⁷

Finalment, voldria fer referència a algunes idees que aporta Alícia Guidonet⁴⁸ quan argumenta per què és necessari educar en la diversitat religiosa:

En primer lloc, perquè pensem que tot ésser humà té un espai interior susceptible de ser atès. Algunes persones viuran aquest espai com a dimensió espiritual. En aquests casos, aquesta dimensió es canalitza mitjançant una tradició religiosa, o bé, a partir d'altres maneres de fer-li lloc i desenvolupar-la (natura, art...). La nostra intuïció ens diu que és en aquest espai comú on es couen les preguntes pel sentit de la vida, i amb una major profunditat, on neixen els interrogants que relacionen la nostra quotidianitat amb allò que ens transcendeix. La nostra és una aposta per a una educació integral, que treballa i dialoga amb aquesta dimensió humana.

46— <https://www.fundaciojoanmaragall.org/publicacions-fundacio/angels-i-robots/>

47— <https://escorialvic.org/CR/1%20InteligenciaEspiritual.pdf>

48— Article extret de: <https://blog.cristianismejusticia.net/ca/2017/10/13/cal-educar-diversitat-religiosa>

En segon lloc, pensem que en societats com la nostra, "plurals", "diverses", la realitat se'ns imposa diàriament. Molts de nosaltres, en algun moment de la nostra vida, convivim amb persones creients, que practiquen alguna tradició religiosa o alguna tradició religiosa diferent de la nostra. Com comprendre-les?, com conviure-hi?, i més enllà, com dialogar amb elles, és a dir, com deixar que la nostra identitat es posi en contacte, s'enriqueixi i es reconstrueixi a partir de la interacció amb l'altre? I fins i tot, com arrelar-nos en la nostra pròpia creença o tradició al mateix temps que la nostra actitud expressa clarament un desig d'obertura, de sortida? Davant d'una realitat diversa, complexa, algunes persones obren la porta de la curiositat pels altres. En altres ocasions és la necessitat la que impul·leix a conèixer. Aquest contacte és de gran importància a fi de traspasar les fronteres de l'estereotip. A algú amb nom i cognoms, proper, que estableix algun tipus de relació amb nosaltres, és més fàcil treure'l del sac de la generalització, de l'etiqueta. I en molts casos, com hem tingut ocasió de viure recentment, aquestes generalitzacions, si no són desmuntades, poden desembocar en accions discriminatòries cap a col·lectius determinats. Un espai formatiu pot ajudar a obrir la curiositat, a elaborar preguntes i reflexions a partir de la necessitat sentida, a desmuntar processos d'etiquetatge.

*D'aquestes reflexions se'n deriva una **tercera intuïció**. El nostre treball s'adreça a tothom. Ens expliquem: en ocasions se'ns interroga sobre el tant per cent d'escoles concertades o públiques que ens visiten. A nosaltres ens sembla una pregunta falsa, perquè, ja siguin centres concertats o públics, en la immensa majoria dels casos ens visita l'alumnat matriculat a la matèria de religió. Un objectiu primordial per a nosaltres és comunicar que tothom és susceptible de ser format en diversitat religiosa i diàleg. No és preceptiu que l'interès neixi d'una assignatura determinada. Més aviat, seria tot l'àmbit de les ciències socials i humanes el que es podria veure interpellat per la proposta de formació en diversitat i diàleg. Es tractaria d'una oportunitat. Més enllà d'aquestes reflexions, una matèria com la que treballa la diversitat religiosa pot encabir-se perfectament en projectes cooperatius, en els quals es busca treballar a partir de la transversalitat. Un exemple molt singular engegat recentment en el nostre context: estudiar matemàtiques a partir de la interpretació de les formes geomètriques de l'arquitectura d'un monestir cristià... Però, és clar, aquest mateix espai pot donar compte de la història d'una ciutat, de la vida espiritual d'una tradició religiosa, d'uns valors, d'unes tasques i oficis associats a la vida monàstica, d'un patrimoni artístic i natural...*

Resumim, doncs, els arguments que acabem d'explicitar:

L'afectació en l'ús de la nostra llengua i del nostre vocabulari	La pèrdua del coneixement dels símbols religiosos
El desconeixement també afecta el món de la música i dels sentiments	El fet religiós està ple de simbolisme i metàfores
El fet religiós s'expressa a través d'un llenguatge que cal descodificar	La xenofòbia i els conflictes religiosos.
El referent bàsic del nostre llegat cultural és la Bíblia	La necessitat d'atendre la dimensió espiritual de la persona

Aquestes reflexions ens ajuden a confirmar l'oportunitat de treballar l'educació de la cultura religiosa en el si d'una educació que respecta la diversitat i fomenta el diàleg. Un sí a l'atenció i al respecte pels matisos que comporta aquest posicionament. Un sí a l'experiència interior i a la seva capacitat connectiva i performativa del món. Un sí a l'anàlisi de la realitat que ens envolta i al voler-nos comprometre amb ella.

Per acabar, potser ens serà il·lustratiu fer lectura de la carta que va escriure al seu fill el socialista Jean Jaurès (1859-1914), diputat pel Partit Obrer Francès de 1889 a 1898, que va ser reelegit després com a parlamentari els anys 1902, 1906, 1910 i 1914, i que va fundar *L'Humanité*, el diari que va publicar la carta després de la seva mort⁴⁹:

Estimat fill, em demanes un justificant que t'eximeixi de cursar la religió, una mica per tenir la glòria de procedir de manera diferent que la major part dels condeixebles, i temo que també una mica per semblar digne fill d'un home que no té conviccions religioses. Aquest justificant, estimat fill, no te l'envio ni te l'enviaré mai... No és perquè desitgi que siguis clerical, tot i que no hi ha en això cap perill, ni n'hi ha tampoc que professis les creences que t'exposarà el professor. Quan

49— Extreta de: <https://blog.cristianismeijusticia.net/ca/2015/03/19/religion-en-la-escuela>

tinguis l'edat suficient per jutjar, seràs completament lliure; però, tinc un decidit interès que la teva instrucció i educació siguin completes, i no ho serien sense un estudi seriós de la religió. ¿Com seria completa la teva instrucció sense un coneixement suficient de les qüestions religioses sobre les quals tothom discuteix? ¿Voldries tu, per ignorància voluntària, no poder dir una paraula sobre aquests assumptes sense exposar-te a deixar anar un disbarat?... Estudies mitologia per comprendre la història i la civilització dels grecs i dels romans, ¿i què comprendràs de la història d'Europa i del món sencer després de Jesucrist, sense conèixer la religió que va canviar la faç del món i va produir una nova civilització? En l'art, ¿què seran per a tu les obres mestres de l'Edat Mitjana i dels temps moderns, si no coneixes el motiu que les ha inspirat i les idees religioses que contenen? En les lletres, ¿pots deixar de conèixer no només Bossuet, Fenelón, Lacordaire, De Maistre, Veuillot i tants d'altres que es van ocupar exclusivament en qüestions religioses, sinó també Corneille, Racine, Victor Hugo, en una paraula, tots aquests grans mestres que van deure al cristianisme les seves més belles inspiracions? Si es tracta de dret, de filosofia o de moral, ¿pots ignorar l'expressió més clara del Dret Natural, la filosofia més estesa, la moral més sàvia i més universal? -aquest és el pensament de Jean-Jacques Rousseau... ¿Voldries tu condemnar-te a saltar pàgines en totes les teves lectures i en tots els teus estudis? Cal confessar: la religió està íntimament unida a totes les manifestacions de la intel·ligència humana; és la base de la civilització, i és posar-se fora del món intel·lectual i condemnar-se a una manifesta inferioritat, no voler conèixer una ciència que han estudiat i que posseeixen en els nostres dies tantes intel·ligències preclares... Estimat fill: convenç-te del que et dic: molts tenen interès que els altres desconeguin la religió, però tothom desitja conèixer-la. Quant a la llibertat de consciència i altres coses anàlogues, això és vana xerrameca que rebutgen d'acord els fets i el sentit comú. Molts anti-catòlics coneixen almenys mitjanament la religió; altres han rebut educació religiosa; la seva conducta prova que han conservat tota la seva llibertat...

Et sorprendrà aquesta carta, però cal, fill meu, que un pare digui sempre la veritat al seu fill. Cap compromís podria excusar-me d'aquesta obligació.

04_ Quatre preguntes:

Arribats a aquest punt, voldria suscitar unes preguntes que em neixen, entre altres lectures d'una entrevista a la sociòloga Clara Fons quan se li formula aquesta pregunta:

Podríem viure sense cultura religiosa?

Aquesta és la seva resposta:

La cultura religiosa ho és tot. Si ens hi fixem, en la nostra societat els dies festius del calendari tenen arrels religioses, de manera que no podem viure sense cultura religiosa. Ens serveix per entendre el que ens envolta des de l'art, però també ens serveix per entendre'ns a nosaltres mateixos, fins i tot a les escoles, on cada vegada hi ha més diversitat. Sense cultura religiosa, no podem entendre el nen que seu al nostre costat a l'aula, per exemple. Ens serveix per arrelar-nos i, al mateix temps, la cultura religiosa també ens permet ser crítics. Si no coneixem, no podem interpretar. En definitiva, jo crec que necessitem la cultura religiosa per conviure. És inevitable. Ens agradi o no, és inherent⁵⁰

I, encara una segona qüestió:

Com puc reconèixer l'altre, si no li reconec també la diversitat religiosa?

En el nostre entorn és urgent aquest reconeixement, si volem crear una societat que visqui en convivència i de forma pacífica.

I, encara n'hi podem afegir una altra:

Sense cultura religiosa, els nois i noies disposen de les eines necessàries per entendre el nostre entorn més immediat i entre el món?

Finalment, proposo aquesta reflexió de Quim Cervera⁵¹. És molt clar en el seu argument:

50— Recomano del tot aquesta entrevista:

<https://valors.org/clara-fons-la-cultura-religiosa-ens-permet-ser-mes-critics/>

51— En recomano la lectura completa:

<https://www.focnou.cat/per-que-al-capitalisme-no-li-interessen-les-tradicions-religioses-i-espirituals-ni-filosofiques/>

No ens estranyi, doncs, si a les escoles hi ha problemes per a l'educació religiosa, espiritual i filosòfica adreçada a tots els estudiants. De fet, se'ls conculca un dret a conèixer-se a ells mateixos, a entrar en la seva interioritat, a construir una identitat oberta, a pensar per ells mateixos i críticament, a conèixer les savieses de la humanitat i el que aporten de recursos de crítica i transformació social. No ens estranyi si a l'educació es prioritzen les matèries tecnològiques que permeten més aviat (si no hi ha una educació crítica envers elles) construir persones addictes al sistema, obedients, i submises a les xarxes destructores de la personalitat, de projectes autèntics i reals de vida. No ens estranyi si a la nostra societat, si no és, com s'ha indicat, per ser manipulades, es posin tantes barreres a l'expressió pública de les religions, espiritualitats (incloses les laiques) i conviccions (incloses les atees i agnòstiques crítiques) i es vulguin reduir a l'àmbit privat.

Aquesta seria una quarta qüestió que formula Cervera: **se'ls conculca (als alumnes) un dret a conèixer-se a ells mateixos.**

Són preguntes per al debat a l'escola i per als equips de mestres i professors. Un debat que no es pot passar per alt.

05_ Cap a una educació humanitzadora

Tota persona humana està empeltada de valors o està en la recerca d'uns valors i d'una ètica que cerquen:

la solidaritat,
la compassió
la necessitat de compartir,
l'esforç, la tenacitat o la constància,
la capacitat del perdó,
el saber viure amb alegria,
la recerca de l'amistat,
la recerca de la justícia.

És així com Quim Cervera ho explicita:

Les diverses ètiques estan empeltades en les grans tradicions religioses, espirituals, i també en les savieses filosofies humanistes de la humanitat. Totes aquestes tradicions contenen en el seu si més essencial i original la crítica a tota discriminació, a tota desigualtat (de classe, d'ètnia, o de gènere, o sexual), i no solament estan a favor del respecte a la natura, de la pau i la justícia, sinó que aporten pràctiques concretes i quotidianes per anar construint una nova convivència fonamentada en la germanor, la igualtat, la pau, i l'alliberament personal i col·lectiu. A la vegada tenen elements, en els seus textos referents i en la seva història experimentada, de denúncia de les injustícies i de propostes per la transformació de les estructures socials (econòmiques, polítiques i culturals) que produeixen víctimes innocents⁵².

Doncs, és en el coneixement del fet religiós que les persones -al llarg del temps- ho hem buscat i expressat. Sovint ètica i fet religiós van agafats de la mà. En aquest sentit recordo l'exemple de l'experiència viscuda (i després publicada) amb Francesc Torralba en una escola de Vic, amb el nom: **No Passeu de llarg**. Sense dir-ho, per expressar el sentit de solidaritat ho va exemplificar a través de la

52— <https://www.focnou.cat/per-que-al-capitalisme-no-li-interessen-les-tradicions-religioses-i-espirituals-ni-filosofiques/>

Paràbola del Bon Samarità. Tots els alumnes ho van entendre. Cal fer una reflexió sobre la necessitat de recuperar la dimensió ètica en les nostres vides, basada en la importància de la compassió i la solidaritat. Utilitzant la paràbola del “bon samarità”, el llibre ens convida a no ser indiferents davant del sofriment dels altres. Torralba argumenta que el veritable progrés moral es mesura per la nostra capacitat de veure, atendre i ajudar aquells que són vulnerables, oposant-nos a l'individualisme i a la deshumanització de la societat. En essència, el llibre és un recordatori que la nostra responsabilitat ètica fonamental és la de no passar de llarg davant de la necessitat de l'altre. L'estudi del fet religiós, carregat d'ètica, hi ajuda i dona pautes.

La necessitat d'una cultura religiosa, al meu entendre, també existeix fins i tot en una escola que s'anomeni laica. Hi ha molts arguments que es poden compartir en el raonament que fa Joan M. Girona⁵³:

No podem negar la presència de les religions als centres escolars. Ho hem de tenir en compte i contemplar-ho dins el projecte educatiu integral que duem a terme. Ser una escola laica no vol dir ser atea, ni molt menys fer propaganda en contra de les religions. Una escola laica és aquella que respecta totes les opcions religioses i no religioses o atees com un dret més que tenen les persones, dret contemplat a la declaració dels drets humans i regulat per la mateixa declaració que en posa els límits.

Quan les criatures (i els adolescents) expliquen quelcom al voltant del fet religiós o expressen els seus dubtes o convenciments ho hem de tractar com un tema més per ajudar i fomentar l'esperit crític de l'alumnat. Podem reflexionar conjuntament: Per a què serveixen els ritus religiosos, les pràctiques que imposen la pertinència a una o altra església? Es compleixen sense cap relació o compromís amb el que faig cada dia? Hi ha persones públiques que van a la missa catòlica i després cometen una pila d'injustícies; com es contempla?

Podem comentar que els cristians utilitzen el pa i el vi, i l'oli, a les seves celebracions més importants perquè és una religió que es va originar al Mediterrani, on aquests productes són els més habituals. Voler imposar-los a altres països i cultu-

53— Fragment extret de l'article d'aquest autor a: <https://diarieducacio.cat/religio-a-lescola/>

res com les asiàtiques, per exemple, no deixa de ser un contrasentit. En moltes zones l'aliment bàsic és el blat de moro o l'arròs.

Podem pensar per què pràctiques higièniques i saludables (no menjar porc, menjar carn prèviament dessagnada, dejunar uns quants dies...) s'han convertit en obligacions durant segles fins avui, quan ja no són tan importants per a la salut de les persones. I recordar que pràctiques ancestrals de domini patriarcal, com seria l'ablació, han estat beneïdes i consagrades per la majoria de religions, sobretot les monoteïstes. La qual cosa no les legitima.

El fet religiós, doncs, ha de ser present als centres escolars? Ho vulguem o no, hi és, encara que cap família no demani classes de creences religioses. Tot allò que forma part de la vida d'infants i adolescents és present a les aules i als passadissos d'escoles i instituts. No podem menystenir-ho. Hi serà present en les activitats acadèmiques dins i fora de les aules, però sobretot hi serà present en els pensaments, les emocions i les creences del nostre alumnat. Tot allò que els afecta ens ha d'importar, als educadors. Podem dir que cada vegada la presència dels aspectes religiosos va minvant... però no desapareix del tot i a voltes és compensat per creences esotèriques o per sectes pseudoreligioses o d'altra mena; un argument més per pensar-hi i per proporcionar elements crítics i valoratius amb l'objectiu que cada un o cada una del nostre alumnat sigui capaç de prendre decisions en aquest camp amb coneixement de causa, amb criteri propi, que no es deixi arrossegar...

Per acabar aquesta primera part, tornem a l'inici, quan comentava les dificultats que veien directors i professors per fer classe de cultura religiosa. Recordo de nou què em deien:

1. Fer cultura religiosa és una dificultat per a la matrícula.
2. Les famílies mostren temença per si fem cultura religiosa. No ho veuen clar.
3. Hi ha poques persones que volen impartir aquesta classe a l'escola.
4. No hi ha temps per treballar la cultura religiosa. Tenim poc temps.
5. Els preus dels materials, són una càrrega més per a les famílies.

Crec que la meua opinió ha quedat argumentada per donar resposta a aquestes inquietuds. Amb tot, a tall de resum diria:

- Pel que fa a la “temença” d’algunes famílies voldria subratllar algunes dades del darrer Baròmetre sobre la religiositat i la gestió de la seva diversitat de 2023. A la pregunta 4.1 del Baròmetre, on es demana si s’està o no a favor que el sistema educatiu incorpori una nova assignatura en la qual es doni formació a tots els nens i nenes sobre les principals religions del món, el 74% de la ciutadania s’hi mostra favorable.⁵⁴ En aquest sentit crec que donem resposta a les qüestions 1 i 2.
- Sobre la qüestió 3, entenem la necessitat de continuar impulsant la formació en el camp del fet religiós en els Claustres, i també en la formació inicial del professorat.
- En referència al temps, és a les mans de l’Administració de la Generalitat, en el cas de les escoles públiques, i de les direccions de les Escoles Concertades buscar els espais òptims per incloure aquest ensenyament en el currículum. El fet que existeixin instruments com la transversalitat curricular, projectes interdisciplinar, etc, ho ha d’afavorir.
- Finalment, amb peu d’igualtat entre les àrees, ha de ser possible utilitzar llibres i materials de cultura religiosa, com es fa amb la resta d’àrees.

54— https://afersreligiosos.gencat.cat/web/content/04_diversitat-religiosa/barometre/Informe-CEO_VF.pdf

Pàgina 148 i següents.

06_ La definició d'un currículum

Tot aquest seguit de reflexions fetes fins aquí ens ajuda a fonamentar i a donar sentit a l'elaboració d'una proposta curricular de cultura religiosa a l'escola.

Però... Com? A partir de quin estil pedagògic? I amb quins continguts?

La resposta no és simple. L'únic punt de referència el tenim en el currículum de religió catòlica de la Conferència Episcopal Espanyola⁵⁵.

Per elaborar, doncs, un currículum de CR l'hem tingut com a punt de partida. Cal matisar, però, que li hem de treure el possible to catequètic, perquè parlem de Cultura, i obrir-lo a la diversitat religiosa que existeix actualment a les aules. I, certament, val a dir que en la formulació actual -redactat en format de competències- hi podem trobar elements que podem tenir ben presents⁵⁶.

Intentem desglossar unes pautes:

1. En relació amb els continguts
2. En relació amb el model d'enfocament pedagògic
3. En relació amb un model metodològic
4. En relació amb la transversalitat

6.1_ En relació amb els continguts:

A dia d'avui no existeix cap currículum "oficial" de cultura religiosa⁵⁷. Això va provocar que en l'inici del Projecte de CR Vedruna calgués fer una selecció prèvia de

55— Consulteu: <https://www.religio.cat/documents-curriculars/>

56— Un dels exercicis que hem fet, i que trobareu desglossats en el plantejament dels diferents cursos, és veure si les competències assenyalades per la Conferència Episcopal s'avenen amb els continguts treballats en el Programa de cultura religiosa. Gosaria afirmar que el grau de correspondència és elevat.

57— L'aproximació més recent a un Programa de cultura religiosa el trobem exposat en la intervenció de Pere Micaló (ex-director del *Secretariat Interdiocesà d'Ensenyament de la Religió de Catalunya (SIERC)*, a la taula rodona organitzada per *Cristianisme al segle XXI*, conjuntament amb la *Plataforma de Docents de Religió* (23 novembre de 2024). Vegi's recull publicat per Llopard Edicions, pàgines 141 i següents.

continguts. Quan es va iniciar, els primers anys del segle XXI, va ser a partir dels debats entre mestres de les escoles Vedruna de Barcelona, com a resultat de la seva experiència i de persones amb experiència en el món del fet religiós⁵⁸. Amb el pas dels anys s'han anat modificant i canviant els continguts. No és, per tant, un currículum tancat, i entenem que ha d'anar canviant, donat que és un camp que evoluciona. De fet, mai no podem tancar de forma definitiva els continguts d'un currículum de CR en una societat en canvi constant.

En tot cas, els principals criteris de la tria giren entorn d'aquestes qüestions:

1. Promoure i explicar **l'existència d'uns valors compartits**: l'estima d'un mateix, el valor de la família (tingui l'estructura que tingui), la capacitat de compartir, la solidaritat, el valor de l'alegria, la capacitat de perdonar o el valor de ser agraït. Aquests valors es treballen de forma molt continuada a primer curs i a cinquè curs, però també són presents en el segon cicle, quan abordem la Bíblia en l'Antic i el Nou Testament. Ens sembla que és important donar força al model ètic vinculat a l'ensenyament transmès per la **persona de Jesucrist**, com a referent judeocristià.
2. Donar **sentit a les celebracions i les festivitats**. Ens sembla important proporcionar arguments i de sentit el contínuum de festes i celebracions que trobem a les nostres escoles: Tots Sants, Nadal, Quaresma, Pasqua... al costat de celebracions populars com la castanyada, el carnestoltes, sant Jordi... Es tracta de trobar "sentit" a les celebracions, i ser capaços de reconèixer festes i tradicions d'altres tradicions religioses. En aquest sentit és important fer seguiment de calendaris interreligiosos com:

<https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/diversitat-religiosa/calendari-i-festes/calendari-de-festes-religioses/index.html>

58— M'agradaria destacar en aquest àmbit quatre persones, l'opinió de les quals va tenir una incidència directa en l'elaboració dels continguts: Miquel Martínez, Joan Bada, Xavier Melloni i Joan Torra. Els seus consells i orientacions van donar força i arguments a la tria de continguts. Cal destacar que l'any 2007, per part d'Edicions l'Alber, es va publicar el llibre *Reflexions sobre el fet religiós*, coordinat per Ramon Rial. La proposta de l'Escola Vedruna ha estat explicitada en diferents documents. El més recent és del mes de maig de 2025, en la intervenció de Ramon Rial a *Escola cristiana de mirada oberta i plural*, publicada per *Cristianisme per al segle XXI*. Pàgines 169-175. Barcelona, Edicions LlopArt.

Entenem que a les nostres escoles, al costat de les festes religioses cristianes, ens hem de fer ressò de festes d'altres tradicions religioses com la Festa del Xai⁵⁹ o el Ramadà.

Fer present la diversitat religiosa a l'aula ens és del tot necessari. Com puc reconèixer l'altre, si no li reconec també la diversitat religiosa?

3. Fomentar el coneixement de la Bíblia. En la introducció justificàvem la necessitat de conèixer la Bíblia. A Primària, pensem que és important que l'alumne sigui capaç de conèixer el mite de creació del món i personatges clau en el nostre imaginari cultural com Adam, Eva, Caïm i Abel, Abraham, Moisès, Josep o David. Sempre, entenent que formen part de mites que ens serveixen per explicar aspectes tan rellevants com l'admiració per la natura o valors com la confiança, el perdó, la necessitat d'evitar les enveges... i deixant clar que molt sovint la Bíblia ens explica allò que vol transmetre des del llenguatge poètic.
4. Treballar el llenguatge simbòlic com a forma d'expressió de les idees que permet abordar la lectura de l'art, dels símbols i de les metàfores religioses, també en la poesia i en la narrativa.
5. Posar en valor el llegat històric, artístic i cultural que ha deixat l'Església a casa nostra i establir vincles per entendre la nostra existència com a nació i cultura pròpia.
6. Valorar l'Església catòlica com a institució compromesa en la construcció d'un món millor, coneixent-ne referents i persones que n'esdevenen capdavanteres.
7. Conèixer i prendre consciència de la diversitat religiosa, fent sempre un pas endavant per veure que la diversitat és una riquesa i que entre expressions religioses és més allò que ens uneix que el que ens separa.
8. Fer reconèixer la diversitat religiosa present a les aules i l'entorn, donant resposta al sentit de les celebracions i dels principis diferents tradicions religioses, tenint presents tots els alumnes de l'aula.

59— <https://junior-report.cat/que-es-la-festa-del-xai/>

En el cas del repartiment de continguts fets a l'escola Vedruna, ho podem resumir en la taula següent (quan la taula està pintada del tot significa que el contingut és transversal a tots els cursos):

Temàtiques i cursos

	1	2	3	4	5	6	1	2	3		4
La persona de Jesús	X			X	X			X			
Festes i celebracions		X				X					
Mites. Antic Testament			X				X				
Paràboles. Nou Testament				X				X			
Llenguatge religiós			X				X				
Símbols i simbologia						X	X		X		
Expressions d'origen religiós							X	X	X		X
Església						X			X		
Música i fet religiós											
Valors cristians i universals											
Vivència de la diversitat religiosa											
Patrimoni cultural i art											
Creixement personal											
Sentit religiós i ètica											
ODS											

Val a dir que en tota l'estructura de continguts té una incidència important la tradició judeocristiana, sense buscar proporcionalitat amb religions que han marcat poc el nostre entorn cultural. En aquest sentit, trobo excel·lent aquest comentari que em va fer, en una conversa, Lluís Busquets:

No ens podem fer trampes al solitari. Quan parlem del fet religiós, s'entén que hem d'aprofundir en el nostre fet religiós, que ens és proper, és a dir, en les religions paternals que són el Judaisme, el Cristianisme i l'Islam (que, a més, són les més properes a nosaltres). A mi em cauen molt bé els sikhs i podré donar una noció de sikhisme si em preparo, però no conec el text sagrat del Guru Granth Sahib Ji, considerat pels fidels com "l'onzè i darrer guru" ni m'interessa gaire conèixer-lo. Vull dir que de budisme, hinduisme, etc, mai no el podré explicar vivencialment com puc fer amb els textos de la Bíblia i, si m'apures, de l'Alcorà, que és una còpia poètica de la Bíblia en el 80%.

Amb tot, cal tenir sempre present la diversitat religiosa a l'aula per poder atendre tots els alumnes. És un element clau, per tal que tothom es senti acollit. En aquest sentit, són importants materials creats per AUDIR⁶⁰ i per la Direcció General d'Affers Religiosos. La cultura religiosa s'ha d'acostar de manera diferent, segons quina sigui la diversitat religiosa de l'alumnat de cada aula.

06.2_ En relació amb el model d'enfocament pedagògic

Sempre hem pensat que cal entendre la cultura religiosa com una àrea més del currículum d'infantil, primària, secundària i batxillerat. Els seus continguts han de poder ser treballats amb les mateixes bases psicopedagògiques que la resta d'àrees. Per això, hem optat per:

Un model d'aprenentatge basat en el constructivisme.

Els continguts que es presenten han de ser resultat del raonament. L'aprenentatge no es "transmet", es construeix a partir d'allò que sap l'alumne, partint dels seus coneixements previs i les experiències pròpies.

Prioritzar un aprenentatge significatiu

Per tal que l'aprenentatge sigui "significatiu", allò que aprèn l'alumne li ha de quedar "impregnat", no només ha de ser memorístic. Allò que aprèn ha de ser-li útil per

60— AUDIR: Associació UNESCO per al diàleg interreligiós. Aquesta entitat ofereix materials de molt valor que val la pena tenir a l'aula.

a la vida, li ha de servir per interpretar aspectes de la realitat que viu. En aquest sentit, diem que el currículum ha de ser “competencial”.

Un currículum de cultura religiosa destinat a tot l'alumnat de l'aula, sense distingir-lo per les seves conviccions i creences. La diversitat a l'aula ha de poder significar una riquesa.

Un currículum que se centra en un punt de partida: la nostra societat d'arrel **judeocristiana**, que és la que explica la cultura del nostre país i que, a la vegada, s'obre a l'existència i coexistència de diverses realitats religioses d'arrels ben diferents.

Tot el material s'ha programat seguint els criteris del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya⁶¹.

06.3_ Una proposta de metodologia

Volem que el contingut que es treballa tingui en compte l'experiència de l'alumnat. És a dir que cada nen o nena, noi o noia, pensi, manifesti l'opinió i pugui expressar els seus pensaments inicials. És important que s'adonin que allò que es planteja en una situació d'aprenentatge de CR té un sentit en la seva vida quotidiana. Tothom ha de poder opinar i expressar el seu pensament.

Volem que el contingut que es planteja en cada situació d'aprenentatge posi sobre la taula un valor humà, reconegut per part de tots. S'ha procurat provocar el debat sobre valors concrets respecte als quals tots tenim una idea.

Necessitem que totes les situacions d'aprenentatge s'obrin al reconeixement de realitats religioses presents en l'entorn, a partir del valor exposat a l'aula. Es tracta de plantejar com es viu aquest valor des de l'expressió del fet cultural cristià. I partim del cristià perquè, com hem dit anteriorment, la nostra és una societat d'origen i desenvolupament judeocristià.

61— El trobareu al web <https://culturareligiosavedruna.cat/> Per a cada curs s'han elaborat les corresponents situacions d'aprenentatge, seguint els criteris indicats pel Departament d'Ensenyament.

Finalment, hi ha un pas important: **el de fer recerca d'allò comú que existeix entre les diferents tradicions religioses**. Per tant, es tracta de conèixer com s'expressa el valor treballat en una tradicions religioses diferents de la cristiana.

06.4_ La transversalitat

En el global de projecte de cultura religiosa estem parlant de CULTURA. Estem parlant de VALORS. Aquest binomi CULTURA/VALORS afecta tots els mestres de l'escola i gosaria dir que totes les àrees d'ensenyament-aprenentatge.

Si bé és cert que és del tot necessari destinar un temps específic al desenvolupament dels continguts anunciats, m'agradaria pensar que es fa possible la transversalitat entre moltes àrees i el desenvolupament de projectes (ara, situacions d'aprenentatge).

El treball de la cultura religiosa s'ha de poder relacionar amb aspectes de tutoria, de llengua, de ciències socials, d'expressió artística i d'altres elements transversals a l'escola com l'ètic o els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

En el desglossament del Projecte, que tot seguit detallarem, així ho indiquem.

Segona part

07_ Concreció per cursos i etapes

Totes les consideracions fetes fins aquí, calia concretar-les en materials. Per què materials? Per una raó força simple: més enllà de l'acord entre els mestres de la conveniència de fer classes de cultura religiosa, calia donar un programa que estructurés tot allò que havíem dit. No es podia deixar a mans individuals una cultura religiosa sense una coordinació i un relat que fos compartit.

D'aquí va néixer, l'any 2004, la primera edició de materials, que s'han anat renovant periòdicament.

07.1_ Educació infantil:

Vedruna Catalunya

En el moment d'aterrar en els continguts de cultura religiosa a les nostres escoles vam optar per iniciar el treball des de l'Educació Infantil. Ens va semblar que allò que podia unir tots els infants era el treball d'uns valors. Uns valors que són principis universals i, per tant, també principis cristians.

Vam escollir aquests:

<p>Alegria (Romans 12, 12-18)</p>	<p>Carta als Romans, 12 12, Que l'esperança us ompli d'alegria 15. Alegreu-vos amb els qui estan alegres, ploreu amb els qui ploren.</p>
<p>Esforç (Mateu 13, 1-9)</p>	<p>Mateu 13, 1-9 és la Paràbola del sembrador, un text que també parla, indirectament, del valor de l'esforç i la perseverança.</p>
<p>Agrair (Lluc 10, 21-22)</p>	<p>Lluc 10, 21-22 és un passatge on Jesús expressa gratitud.</p>
<p>Compartir (Lluc 9, 10-17)</p>	<p>Lluc 9, 10-17 és el relat de la multiplicació dels pans i els peixos.</p>
<p>Amistat (Joan 15, 12-17)</p>	<p>Joan 15, 12-17 és part del discurs de Jesús on parla de l'amor com a centre de la vida cristiana.</p>
<p>Perdó (Mateu 18, 21-35)</p>	<p>Mateu 18, 21-35 és la Paràbola del servent desprietat, on Jesús ensenya la necessitat del perdó sense límits.</p>

De la mateixa manera que trobem aquests valors en els Evangelis, els trobem també en la diversitat de cultures religioses. Podem posar un exemple:

Compartir:

La generositat i l'acte de compartir són valors fonamentals en moltes religions, considerats com a pilars de la vida espiritual i la justícia social. Aquestes tradicions ensenyen que compartir amb els altres no només beneficia qui rep, sinó que també enriqueix el donant, i crea un vincle més profund amb la divinitat i la humanitat.

Ho trobem:

En el Budisme

El budisme emfatitza la compassió i el "donar" com una manera de purificar la ment i alliberar-se de l'aferrament material. Aquesta cita ensenya que la felicitat es multiplica quan es comparteix.

"Milers d'espelmes es poden encendre a partir d'una sola espelma, i la vida de l'espelma no s'escurça. La felicitat mai no disminueix en ser compartida." — Dhammapada

A l'Islam

L'islam promou la caritat (*zakat*) i la generositat (*sadaqa*) com a deures sagrats. L'Alcorà i els hadiths (dites del profeta Mahoma) recorden als creients que els béns materials són un préstec de Déu i que compartir-los amb els necessitats és una prova de fe.

"...i prefereixen [els altres] a ells mateixos, encara que estiguin en la pobresa. I aquells que se salven de la seva pròpia avarícia, ells són els que tindran èxit." — Alcorà 59:9

En el Sikhisme

En el sikhisme, un dels tres pilars de la fe és el concepte de *vand chhakna* (compartir el que es té). Aquesta pràctica consisteix a guanyar-se la vida honestament i compartir els guanys amb la comunitat, especialment amb els necessitats, ja que es considera un acte de servei a Déu.

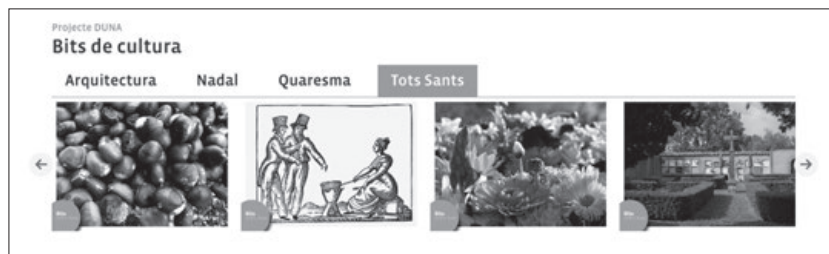
“Aquell qui s'esforça i es guanya la vida amb honestetat, i dona alguna cosa de les seves pròpies mans, oh Nanak, és qui ha trobat el camí de la veritat.” — Guru Granth Sahib, Pàgina 1245

La proposta metodològica d'Infantil parteix d'un CUC (un cuc de seda) que vàrem batejar amb el nom de DUNA. Aquest personatge, la DUNA, viurà històries i aventures d'elaboració pròpia⁶² que portaran a debatre, conèixer i treballar els sis valors esmentats. La proposta és que els alumnes puguin experimentar cada valor a partir del diàleg, els sentits (oïda, olfacte, vista, tacte...), contes i que aprenguin una cançó adreçada a cada valor.

Al costat dels valors que acabem de concretar, entenem que és bo que a Infantil siguem capaços de presentar alguns temps litúrgics o moments de vivència que tenen els nostres alumnes, perquè ajuden a explicar tradicions que, sigui quina sigui la seva procedència, poden viure al carrer.

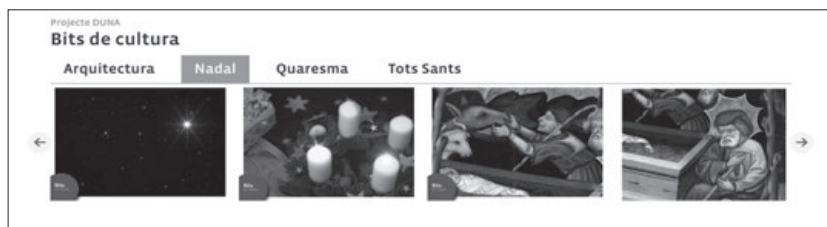
Ho hem preparat en forma d'imatges i d'agrupaments temàtics: **Tots Sants, Nadal, Quaresma i elements arquitectònics religiosos**. Té un format de conjunt de làmines, i cada làmina conté una breu explicació adreçada als mestres per tal que en facin explicació i treball a l'aula.

Són aquests quatre blocs:

62— Tota la proposta metodològica ha estat desenvolupada per la mestra **Judit Esquís Casadevall**, mestra d'Educació Infantil i del Cicle Superior de Formació Professional de Tècnic d'Educació Infantil.

Un d'ells és l'anomenat “**Bits de cultura de Tots Sants**”. La proposta és fer conèixer a partir de les imatges aquells continguts relacionats amb la festa de Tots Sants i l'expressió popular de la festa de la Castanyada. Una bona oportunitat per treballar el medi natural i social, tot presentant una celebració pròpia del país.

Amb els “**Bits de Nadal**” pretenem, a través d'imatges, arrelar en la festa del Cicle del Nadal. El context social, pel desembre, sol ajudar. Es tracta d'anar aprenent a donar sentit a les celebracions d'aquest moment del cicle litúrgic.

Els “**Bits de Quaresma**” presenten els diferents elements que formen el període de temps que va des del Carnestoltes a la Pasqua. Solen ser festes (carnaval, per exemple) que es celebren a l'escola. Es tracta, per a cada esdeveniment, de donar-hi explicació i sentit.

En els bits s'inclou, també, la possibilitat d'incloure el reconeixement d'espais religiosos o d'objectes que formen part del nostre entorn cultural: un campanar o una catedral en són alguns exemples.

Els BITS contenen, en la seva cara reversa, un text explicatiu de cada imatge per tal que el mestre o la mestra ho puguí explicar i referenciar.

Tot plegat, com dèiem, a través d'un personatge, la DUNA. Aquest titella, a través de contes, cançons⁶³, colors, olors... ha de poder aportar a l'imaginari dels infants una primera formació en cultura religiosa.

07.2_ Educació Primària

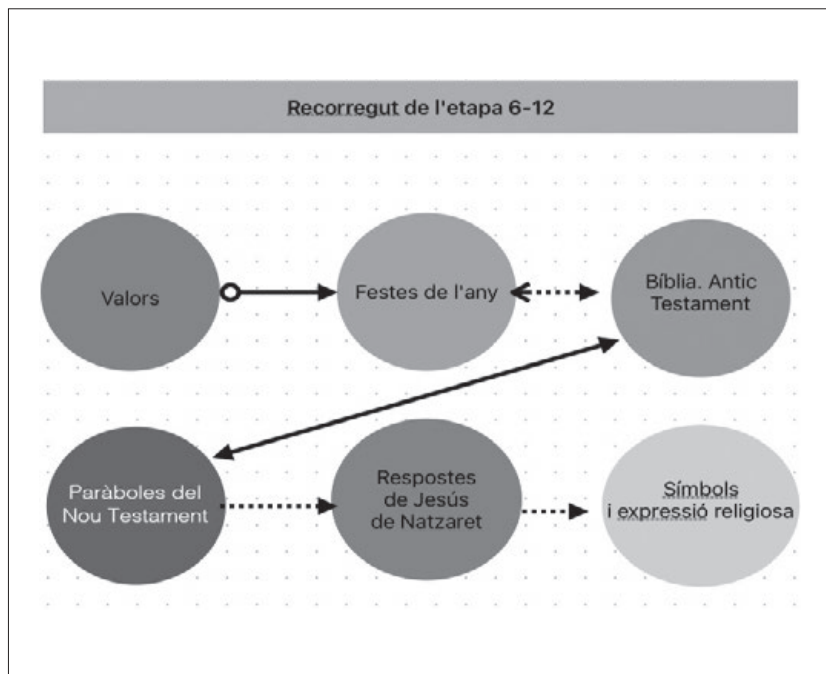
Introducció

El material de l'etapa de primària està pensant per ser treballar en format de paper. Entenem que és important que els alumnes disposin d'un material imprès que doni suport als continguts, cosa que facilita l'aprenentatge amb dibuixos, amb fotografies, imatges d'obres d'art i exercicis de reflexió. Aquests continguts estan explicitats en el text, però és igualment important —potser més— el debat a l'aula amb la coordinació del mestre/a. Cal entendre el material publicat com un suport que pregunta, explicita, mostra, proporciona una situació d'aprenentatge que ha de ser sempre conduïda amb una participació activa de l'alumnat.

Convé:

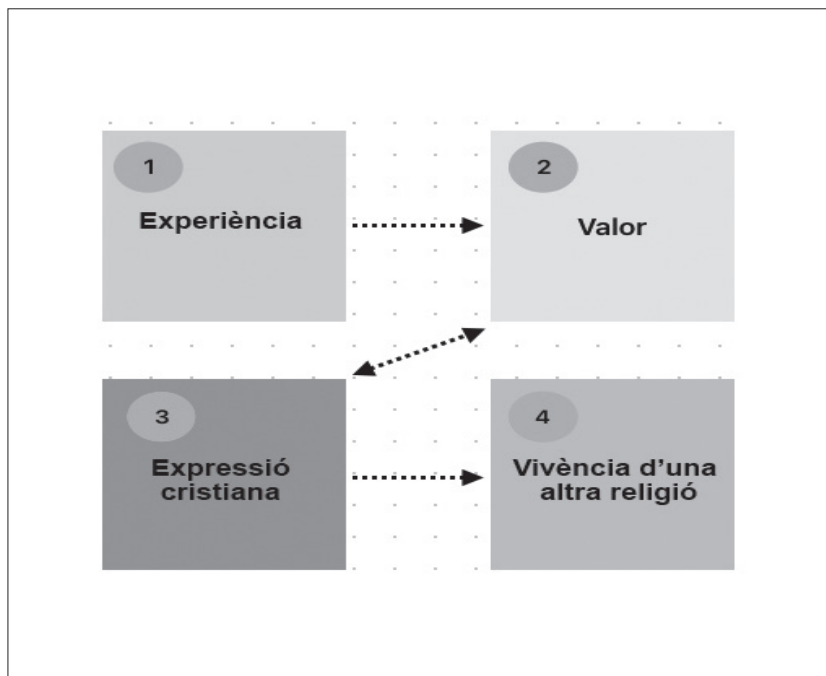
1. Que el mestre **prengui consciència que està treballant en un curs dins de la globalitat d'un projecte** de primària. No tindria sentit fer-ho de manera intermitent, un curs sí i un altre, no. Es tracta d'un recorregut.

63— Trobareu al final d'aquest document els textos de cada cançó adreçada als valors esmentats.

2. És igualment important que el mestre tingui present el recorregut metodològic que es treballa en cada situació d'aprenentatge⁶⁴:

64— Aquest recorregut sempre està indicat en la Programació d'aula, que es troba a <https://culturareligiosavedruna.cat/> És possible personalitzar la programació en funció de l'alumnat i del context.

3. En relació amb aquest recorregut, hi ha propostes diverses (orals i escrites) en els materials. El que és important és fer el recorregut complet (experiència, valor, expressió cristiana i vivència d'una altra religió). Tot i que cada mestre pot decidir obviar alguns dels exercicis proposats.
4. El recorregut està marcat a l'inici de cada programació de situació d'aprenentatge, que trobareu al web.
5. Voldríem remarcar que, de manera especial a Primària, el material de cultura religiosa es pot treballar de manera interdisciplinària amb altres àrees: llengua, coneixement del medi o tutoria. Sobretot tenint en compte que el tutor/a sol estar moltes hores amb els alumnes a l'aula.

Detall per cursos

Primer curs

El material que trobareu publicat per a primer de primària està estructurat en **8 situacions d'aprenentatge**.

Edició completa del material a: <https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-primaria/primer-curs-presentacio/>

Per a la seva elaboració s'ha partit del treball de 8 valors, un per a cada SITUACIÓ. Es tracta de 8 valors que, al nostre entendre, són universals i inclusius per a tots els alumnes:

- El valor de l'autoconeixement o l'autocontrol: Jo soc així
- El valor identitari de la pròpia família: La meva família i jo
- El valor de l'amistat: El meus amics
- El valor de la solidaritat: Ajudo els altres
- El valor del compartir: Compartim
- El valor del perdó: El perdó/ Faig bé les coses?
- El valor de l'alegria: Visca l'alegria
- El valor de l'agraïment: Moltes gràcies / Sé donar les gràcies?

Entenem que són vuit valors plenament humans que podem treballar a primer de primària, i alhora són valors de dimensió cristiana. Donat que som a la classe de cultura religiosa, hem volgut relacionar cada valor partint del coneixement de com els viu l'alumne i establir una relació amb Jesús de Natzaret, que per a molts alumnes pot ser desconegut. Uns valors que, pel fet de no ser exclusius d'una única religió (cristianisme), podem veure com s'obren a vivències semblants en altres cultures religioses que poden ser presents a l'aula, en el marc d'una educació que té present que, entre religions, és més allò que ens uneix que no pas allò que ens separa.

Trobareu, a tall indicatiu (format DOC), el planteig de cada situació d'aprenentatge en el sentit que cada proposta de treball o unitat *parteix d'un debat, una situació o una experiència en la qual els alumnes poden ser protagonistes*.

La proposta de programació està en format Word, per tal que l'adapteu a la vostra realitat. Al final de la programació hi hem inclòs un comentari de l'obra d'art que es treballa en cada situació i una activitat relacionada amb la música.

Des del nostre punt de vista, més que seguir el material pàgina a pàgina, convé que cada mestre de cultura religiosa tingui clar que:

1. Al llarg del curs ha de treballar 8 valors: Tots són presents en la vida quotidiana dels alumnes i des de cultura religiosa els volem explicar des de la persona de Jesús de Natzaret.
2. És important que el planteig de cada valor neixi del debat a l'aula, per tal que els alumnes expressin la seva experiència. Per tant, que parteixin d'una situació real de vida.
3. Convé que cada SITUACIÓ quedi oberta a la diversitat religiosa que hi hagi de l'aula, tenint present que treballem valors universals.
4. El treball de cada situació d'aprenentatge està previst en 4 sessions de treball. Es poden allargar/reduir en funció de cada realitat, tenint present que el mestre de primer de primària sol compartir moltes hores amb els alumnes.

5. A tall indicatiu, assenyalem o proposem fer l'activitat de forma oral o escrita. Dependrà del nivell en lectoescriptura dels infants.

Temporalització

Les situacions d'aprenentatge que es proposen tenen a veure amb aspectes de valors i d'educació emocional. Davant la necessitat de disposar de temps per poder-les dur a terme, cal buscar la transversalitat amb altres àrees del curs, de manera que es pugui treballar amb calma cada valor, a través de la tutoria i altres espais formatius de què es disposi a cada escola.

Tot i que la selecció de continguts és pròpia de l'escola Vedruna, hem fet l'exercici d'analitzar si els continguts són coincidents amb les Competències Específiques que marca la Conferència Episcopal Espanyola per al Cicle Inicial. Indiquem quines són coincidents a PRIMER (que cal compaginar amb el SEGON curs, ja que la Conferència ho exposa per als dos cursos de Cicle INICIAL)⁶⁵.

El grau de coincidència és alt, si fem la suma dels dos cursos: primer i segon. Aquí teniu el detall de primer:

PRIMER	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												

65— Podeu fer la consulta de les Competències específiques indicades per la Conferència Episcopal en aquesta web: <https://juntsdocentsreligio.cat/curriculum/>

Així mateix, s'ha fet l'anàlisi de l'aportació del material als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) amb aquest resultat:

• Primer curs de Primària

1	2	3	4	5	6	7	8
							

Segon de primària

El material que trobareu publicat per a segon de primària està estructurat en **8 situacions d'aprenentatge**.

Edició completa del material a: <https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-primaria/segon-curs-presentacio/>

El material està plantejat, globalment, amb un repte per a tot el curs: **esbrinar per quines raons, al llarg de l'any, celebrem unes determinades festes** en el nostre país.

Per fer-ho, s'han dividit els mesos de l'any en **8 situacions d'aprenentatge** que fan un recorregut temporal per les celebracions religioses del calendari Cristià:

Mesos de l'any	Títol de la SITUACIÓ. Descuberta / Repte
Setembre	1. El meu sant
Octubre	2. Castanyes i panellets
Novembre / Desembre	3. Per Nadal, cada ovella al seu corral
Gener	4. Per sant Antoni, fa un fred del dimoni
Febrer	5. Per la Candelera, el fred va enrere
Març	6. Fem créixer llavors

Abril	7. Roses i llibres per a tots
Maig	8. Arriba el bon temps

L'objectiu final del curs és clar: **aconseguir que els alumnes sàpiguen donar sentit a les festes que se celebren al llarg del curs.**

El fil conductor de les festes escollides és el del calendari judeocristià (Gregorià) que utilitzem com a societat. En cada SITUACIÓ, s'exposa una festa equivalent d'una altra cultura religiosa. En paral·lel, i en funció dels alumnes, serà important tenir en compte el Calendari Interreligiós. Ens basem en l'edició de l'any 2023, que caldrà anar actualitzant curs a curs. Està bé que l'escola en disposi.

<https://www.claret.cat/llibre/calendari-interreligios-i-interconviccion-al-2023-9788409464425>

Des del nostre punt de vista, més que seguir el material pàgina a pàgina, convé que cada mestre/a de cultura religiosa tingui clar que:

1. Al llarg del curs ha de poder treballar les festes i celebracions, aquest és l'objectiu primer, intentant donar sentit a cada festa.
2. És important que el planteig de cada festa neixi del debat a l'aula, per tal que els alumnes expressin la seva experiència. Per tant, que parteixin d'una situació real de vida.
3. Convé que, al final, cada situació d'aprenentatge tingui present la diversitat religiosa que hi hagi a l'aula.
4. Hem previst el treball de cada unitat/situació d'aprenentatge en 4 sessions de treball. Es poden allargar/reduir en funció de cada realitat, tenint present que el mestre de segon de primària sol compartir moltes hores amb els alumnes.
5. A tall indicatiu, assenyalem o proposem fer l'activitat de forma oral o escrita. Dependrà del nivell en lectoescriptura dels infants.

NOTA: bona part de les situacions d'aprenentatge que es proposen tenen a veure amb aspectes del CALENDARI. Per tant, davant la necessitat de disposar de temps per poder-les dur a terme, cal buscar la transversalitat amb altres àrees del curs, de manera que es pugui treballar amb calma cada TEMPS, a través de la tutoria i altres espais formatius de què es disposi a cada escola.

És important buscar el sentit de cada festa, fent força en les que més vivim en el nostre entorn.

D'altra banda, també pot ser útil fixar-nos en el NOM dels alumnes. Una possibilitat d'activitats és que, en el marc de l'àrea de cultura religiosa, ens puguem plantejar la descoberta del sentit del nostre nom de pila.

Hi fem al·lusió en el material de cultura religiosa, especialment a les dues primeres unitats o situacions d'aprenentatge.

Està bé poder conèixer l'origen i el significat del nostre nom. Més enllà de la "sonoritat" del mot, la majoria de noms ens evocuen una persona (sant, santa o marededeu) que sol ser rellevant per algun valor. En altres casos fa referència a una idea o a un concepte.

Us deixem aquí uns enllaços que us poden ser útils per a la recerca:

<http://www.laurado.info/santoral/llistat-alfabetic.php>

<https://santoral.tarraconense.cat/Calendari>

<https://www.catalunyacristiana.cat/santoral/>

<https://www.significat-noms-bebes.com/c/Noms%20%C3%Aorabs>

<http://www.ecampmany.com/cgi-bin/index.cgi?color=99CCF>

Temporalització

El material està pensat per a dues hores a la setmana. Per a moltes escoles que tenen una atribució horària d'una hora/setmana, el material permet poder-se globalitzar amb:

- Coneixement del medi natural i cultural.
- Tutoria
- Possibles hores dedicades a l'educació en valors, educació emocional..

A Primària ha de ser possible una globalització dels continguts que permeti fer tot el treball previst en el material.

Tot i que la selecció de continguts és pròpia de l'escola Vedruna, hem fet l'exercici d'analitzar si els continguts són coincidents amb les Competències Específiques que marca la Conferència Episcopal Espanyola per al Cicle Inicial. Indiquem quines són coincidents a segon (que cal compaginar amb el primer curs, ja que la Conferència ho exposa per als dos cursos del primer cicle de primària)⁶⁶. El grau de coincidència és alt, si fem la suma dels dos cursos: primer i segon. Aquí teniu el detall de segon:

SEGON	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												

ODS

L'aportació del material d'aquest curs és aquesta:

• Segon curs de Primària

1	2	3	4	5	6	7	8
							

66—Podeu fer la consulta de les Competències específiques indicades per la Conferència Episcopal en aquesta web: <https://juntsdocentsreligio.cat/curriculum/>

Tercer de primària

El material que trobareu publicat per a tercer de primària està estructurat en **8 situacions d'aprenentatge**.

Edició completa del material a: <https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-primaria/tercer-curs-presentacio/>

El material de tercer de primària té un fil conductor: La Bíblia Cristiana, en la seva part de l'Antic Testament, de forma especial en els mites i personatges que hem convingut a qualificar, en altres moments, d'Història Sagrada. D'aquí que hem posat al material un títol: QUINES HISTÒRIES!

Per això, serà convenient presentar als alumnes l'objectiu del curs: descobrir algunes de les històries més conegudes de la Bíblia, que és un llibre del qual podem dir:

- Que és el llibre que explica la Història de l'antic poble d'Israel.
- Que, de fet, la Bíblia no és un llibre, sinó una gran col·lecció de llibres que estan narrats de forma diversa: història, poesia, llibres d'amor, llibres d'aventures...
- Que la Bíblia és una "biblioteca" i que molts dels seus llibres són compartits per tres grans religions: judaisme, cristianisme i islam.
- Que el llibre recull històries orals que en un moment determinat es van escriure i que les seves històries ens volen transmetre un valor, una actitud, un sentiment.

- Que, avui, la Bíblia ha estat traduïda a 2092 idiomes i que el seu nom significa “Llibre de llibres”.
- Que la Bíblia, com a recull de llibres, està dividida en dues parts: l’Antic Testament (46 llibres) i el Nou Testament (27 llibres dedicats bàsicament a parlar de Jesús de Natzaret).

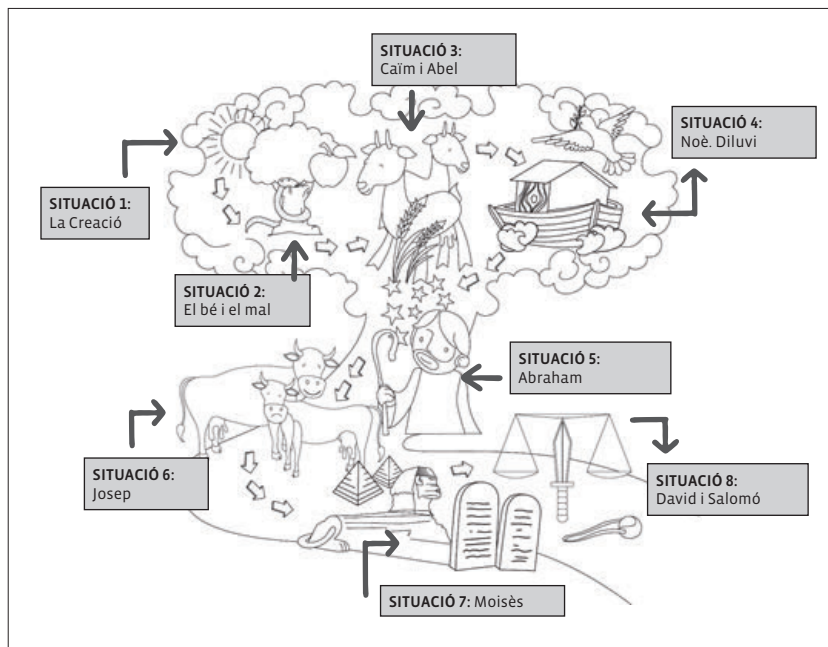
Aquests punts queden reflectits, en el quadern dels alumnes, en les pàgines 2, 3 i 4, prèvies a la primera situació d’aprenentatge.

D’altra banda, serà del tot clau poder explicar que moltes narracions de la Bíblia estan escrites des del llenguatge simbòlic i metafòric, per la qual cosa se’n pot fer una lectura “literal”. En aquest sentit esdevé clau la situació 1 d’aprenentatge, especialment entre les pàgines 13-17.

Com tot el material de cultura religiosa de Primària, està format per 8 situacions d’aprenentatge amb aquesta estructura:

Situació Títol	Referent de la Bíblia	Valor/Sentit religiós
Quina meravella!	Poema de la creació	Admiració
De vegades, ens equivoquem	Mite del bé i el mal: Adam i Eva	Sentit del bé i del mal La pròpia consciència
Tinc por de l’altre	Mite de Caïm i Abel	El sentit de l’enveja
L’arc de sant Martí	Mite Arca de Noè	Les pròpies responsabilitats
Qüestió de confiança	Història d’Abraham i Isaac	La confiança
Un altre món és possible	La història de Josep	El perdó
Convivim junts	La història de Moisès	La convivència
Atura’t i pensa	Els reis David i Salomó	Pensar abans de fer

Per això serà interessant que els alumnes vagin marcant el recorregut que s'exposa al final de cada situació d'aprenentatge:

Temporalització

El material està pensat per a dues hores a la setmana. Per a moltes escoles que tenen una atribució horària d'una hora/setmana, el material permet poder-se globalitzar amb:

- Àrea de llengua: les lectures del material permeten fer lectura i comprensió lectora.
- Àrea de tutoria: cada una de les situacions d'aprenentatge està vinculada a aspectes de valors i actituds.

El treball d'aquest volum permet treballar les competències indicades per la Conferència Episcopal Espanyola que es mostren a la taula:

TERCER	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												

ODS

L'aportació del material d'aquest curs és aquesta:

• Tercer curs de Primària

1	2	3	4	5	6	7	8
							

Quart de primària

El material que trobareu publicat per a quart de primària està estructurat en **8 situacions d'aprenentatge**.

Edició completa del material a: <https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-primaria/quart-curs-presentacio/>

El material de quart de primària té un fil conductor: **els evangelis de Jesús**, en relació amb el seu pensament a través de les PARÀBOLES. Per això hem posat al material aquest títol: CONTES I PARÀBOLES.

La intenció última de tot el curs és poder presentar LES PARÀBOLES i treure'n una explicació, buscant semblances amb contes populars o coneguts i també amb textos provinents d'altres cultures religioses, amb el convenciment que molts valors expressats per Jesús són viscuts de forma universal.

Per això, serà convenient presentar als alumnes l'objectiu del curs, deixant clar què farem. D'aquí ve que abans d'entrar a la primera situació d'aprenentatge dediquem una breu introducció a presentar els Evangelis. Ho trobareu a les pàgines 2-3-4 dels materials, on volem deixar clar:

- Que el mot *Bíblia*, ho recordem, significa “Llibre de llibres” i està estructurat en dos grans blocs: Antic i Nou Testament.
- Que la part de l'Antic Testament de la Bíblia està formada per 46 llibres, i algunes de les històries que conté es van treballar en el curs anterior.
- Que el Nou testament està format per 27 llibres que ens parlen essencialment de Jesús de Natzaret. De manera especial ho fan quatre llibres: els Evangelis de Lluc, Marc, Mateu i Joan.
- Que el mot “EVANGELI” significa “bona notícia”, perquè narra la vida de Jesús i els seus deixebles, a vegades amb moltes metàfores, contes o paràboles.
- Que per localitzar-ne fragments concrets existeixen uns codis o abreviacions:
 - Del Nom del llibre (en els Evangelis, Lluc (Lc), Marc (Mc), Mateu (Mt) o Joan (Jn)).
 - Que cada evangeli està dividit en Capítols, encapçalats per un número: 1, 2, 3...
 - Que dins dels Capítols, les frases estan numerades. En diem versets.

De manera que per trobar un fragment podem anunciar Lc, 1, 5-6 i trobarem un determinat text.

Ho podem fer a través de diverses webs:

<https://www.bci.cat/>

<https://biblija.net>

Cada un dels quatre Evangelis té un símbol. Pel símbol podem reconèixer el nom de l'Evangelista.

Símbol	Evangeli
	<p>Una àliga és el símbol de l'evangelista Joan</p>
	<p>Un lleó alat és el símbol de l'evangelista Marc</p>
	<p>Un àngel és el símbol de l'evangelista Mateu</p>
	<p>Un bou és el símbol de l'evangelista Lluç</p>

Aquests símbols s'apliquen a moltes obres d'art. Ho podem veure en el frontal de la Mare de Déu del Coll, però també en molts altres frontals i pintures del romànic.

Com tot el material de cultura religiosa de Primària, el material de 4t està format per 8 situacions d'aprenentatge:

Situació Títol	Paràbola	Valor/Sentit religiós
Perdona l'ofensa i guanyaràs	Paràbola del fill pròdig	Valor de perdonar
Qui estima l'arbre, estima el fruit	Paràbola de l'ovella perduda	Estimar sense condicions
Tinc molts talents	Paràbola dels talents	Els propis talents de cadascú
Paciència, paciència...	La figuera estèril	Paciència
Veritat o mentida?	Fariseus i publicans	Veritat versus temptació

Esforç i constància	Paràbola del sembrador	Esforç i constància
Objectes senzills	El gra de mostassa	La senzillesa
La rebobinada	Missatge de Jesús	Els dons

A la majoria de situacions d'aprenentatge hi hem incorporat el coneixement d'algunes vides de santes i sants que exemplifiquen els valors treballats. Són personatges coneguts, com:

Sant Sebastià
 Santa Magdalena
 Sants Cosme i Damià
 Sant Llorenç
 Sant Antoni abat
 Santa Margarida
 Sant Francesc
 Dons de l'Esperit Sant

El coneixement de la vida dels sants, habitualment amb llegendes prou atractives, ajudarà a relacionar els noms amb els valors treballats, en una societat on la celebració dels aniversaris està passant per damunt de la celebració del sant. Recordeu que a 2n de primària haurem intentat esbrinar el significat de cada un dels noms dels alumnes de l'aula.

Pot ser interessant posar en valor el sentit i els valors dels noms del santoral que puguin ser presents a l'aula. En el curs de segon de primària (apartat presentació) trobareu algunes adreces per fer-ne la cerca.

Temporalització

El material està pensat per a dues hores a la setmana. Per a moltes escoles que tenen una atribució horària d'una hora/setmana, el material permet poder-se globalitzar amb:

- Àrea de llengua: les lectures del material permeten fer lectura i comprensió lectora. El material inclou contes populars i paràboles que poden ser útils per treballar la llengua.
- Àrea de tutoria: cada una de les situacions d'aprenentatge està vinculada a aspectes de valors i actituds.

QUART	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												

ODS

L'aportació del material d'aquest curs és aquesta:

• Quart curs de Primària

1	2	3	4	5	6	7	8
							

Cinquè de primària

El material que trobareu publicat per a cinquè de primària està estructurat en **8 situacions d'aprenentatge**.

Edició completa del material a: <https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-primaria/cinque-curs-presentacio/>

Al llarg del curs la proposta del material fa referència al coneixement de la persona de Jesús, per descobrir les seves actituds i la resposta que dona a molts aspectes de la vida, i establir connexions amb altres tradicions religioses.

Proposem que la seva resposta sigui també analitzada des d'altres cultures religioses, de manera que puguem veure que en el fet religiós hi ha més elements que ens uneixen que no pas que ens separen.

Tots els materials parteixen de l'escolta d'una cançó i l'anàlisi del seu contingut com a element motivador.

Treballarem aquestes QÜESTIONS:

Situació 1: Tradició / país / identitat. Es tracta de conèixer el país on va viure Jesús en el seu entorn mediterrani. Proposem començar amb una cançó i treballar-ne el text. Una situació molt actual.

Situació 2: Com respon Jesús a les situacions d'injustícia? Podem destacar especialment el mot DISCRIMINACIÓ i descobrir el sentit de les ONG. També podem escoltar la cançó d'inici per reflexionar sobre el títol de la situació: **ens necessitem?**

Situació 3: En aquesta situació podem descobrir la BONA NOTÍCIA que significa el Nadal, vist que arriba aquest temps a l'escola i Jesús n'és punt de referència.

Situació 4: Què pensava Jesús de l'amistat? Com l'entenien?

Situació 5: Què pensava Jesús de la felicitat? Podem treballar el text de la cançó proposada. LES BENAURANCES són el camí cap a la felicitat que ell proposa.

Situació 6: Entrem en aquesta situació a plantejar el tema de la pregària i Jesús.

Situació 7: Ens plantejem el tema del dol, de la mort, del sofriment i la resposta que hi dona Jesús de Natzaret.

Situació 8: Per acabar, tanquem les situacions plantejant el sentit de la vida.

Intentarem seguir sempre aquest procediment:

Experiència	Valor	Cultura cristiana	Tradicions religioses
-------------	-------	-------------------	-----------------------

Temporalització

El material està pensat per a dues hores a la setmana. Per a moltes escoles que tenen una atribució horària d'una hora/setmana, el material permet poder-se globalitzar amb:

- Coneixement del medi natural i social
- Tutoria
- Educació en valors, educació emocional.

CINQUÈ	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												

ODS

L'aportació del material d'aquest curs és aquesta:

• Cinquè curs de Primària

1	2	3	4	5	6	7	8

Sisè de primària

El material que trobareu publicat per a sisè de primària està estructurat en **8 situacions d'aprenentatge**.

Edició completa del material a: <https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-primaria/sise-curs-presentacio/>

El material del sisè curs de primària porta per nom el títol de la primera situació d'aprenentatge: BUSQUEM LA CLAU.

Potser cal explicar-ne la raó: durant aquest curs entrarem en allò que podem anomenar **llenguatge simbòlic**. Es tracta d'ajudar els alumnes a interpretar el fet religiós a partir de buscar sentit als símbols i la seva lectura. Els símbols són portadors de missatges i ens parlen de manera indirecta. Cal esbrinar el seu significat per aprendre el missatge que ens volen transmetre. Per això dedicarem les vuit situacions d'aprenentatge a desvelar-ne el significat des de diferents perspectives:

1. En primer lloc, dedicarem una situació a clarificar el sentit dels símbols.
2. En una segona situació d'aprenentatge, descobrirem els "espais sagrats", símbols de moltes tradicions religioses.
3. Tot seguit, entrarem en allò que podem anomenar "*Temps sagrats*", és a dir, els principals moments de les litúrgies religioses al llarg d'un any.

4. Reflexionarem, seguidament, sobre els “objectes sagrats” que poden tenir les diverses tradicions religioses.
5. Com deveu suposar, això ens portarà a descobrir l'art religiós, que molt sovint expressa allò que ens vol comunicar a partir dels símbols. Això ens ha portat a “crear” un petit diccionari de símbols que podem aplicar a la lectura d'obres d'art.
6. Entrarem després en allò que podem anomenar “sentit figurat”, una altra manera d'expressar idees i sentiments.
7. La penúltima situació està dedicada al sentit de la pregària i a la seva pluralitat d'expressions i formes.
8. Acabarem les situacions d'aprenentatge dedicant una situació a ajudar a pensar entorn del “Misteri de la vida”, on sumem l'expressió de molts símbols.

Com en totes les situacions d'aprenentatge, serà convenient aplicar aquest recorregut:

Experiència	Valor	Cultura cristiana	Tradicions religioses
-------------	-------	-------------------	-----------------------

Temporalització

El material està pensat per a dues hores a la setmana. Per a moltes escoles que tenen una atribució horària d'una hora/setmana, el material permet poder-se globalitzar amb:

- Coneixement del medi natural i social
- Tutoria
- Educació en valors, educació emocional.
- Educació artística: música i educació visual i plàstica.

SISÈ	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												

ODS

L'aportació del material d'aquest curs és aquesta:

• Sisè curs de Primària

1	2	3	4	5	6	7	8
							

7.3_ Secundària

Introducció

L'estructura del material de secundària conté quatre volums amb aquesta estructura:

Primer: coneixement de la Bíblia, en el vessant de l'Antic Testament.

Segon: coneixement de la Bíblia, en el vessant del Nou Testament.

Tercer: L'aportació de l'Església a la societat. La presència del fet religiós.

Quart: Ètica i fet religiós. L'Espai interior.

Per a cada situació d'aprenentatge hem previst fer quatre passos. Ens agradaria que cada alumne/a **prengué consciència** d'aquest procés. Per això se'n fa recordatori en cada un dels volums:

 <p>Experiència</p>	<p>Ens agradaria partir sempre, per a cada situació d'aprenentatge, d'una experiència, amb la finalitat que tots els alumnes puguin expressar-se i dir-hi la seva.</p> <p>No cal, en aquest sentit, disposar de molts coneixements previs per participar i opinar a l'aula en relació amb l'experiència proposada. De fet, abracen temes de les nostres vides on tots ens podem sentir reflectits.</p> <p>Els alumnes trobaran la proposta d'experiència en format de QR que poden escanejar a través de l'ordinador. Si això no fos possible, el mestre disposarà de l'enllaç a la guia del mestre.</p>
---	--

 <p>Valor</p>	<p>Feta l'experiència, hem de ser capaços de treure'n un valor. Ens situarem, doncs, en l'àmbit de l'educació en valors, per anar prenent partit sobre allò que cal o allò que no cal. Caldrà, per a cada experiència, adonar-nos del VALOR que s'hi amaga i que podem descobrir darrere de les experiències que vivim.</p>
 <p>Cultura cristiana</p>	<p>En tercer lloc, entrarem de forma pròpia en la cultura cristiana, i de manera explícita en la catòlica. Veurem com es viu el valor descobert des del sentit que té la cultura cristiana. Ens podem allunyar de les formes catequètiques per centrar-nos en el coneixement del fet religiós cristià. Això ens portarà al coneixement de la Bíblia (Antic i Nou Testament), l'art cristià, la llengua i la història de l'Església. Adonem-nos que hem volgut arribar a aquest punt per conèixer la resposta cristiana a valors i experiències que de forma prèvia hem posat sobre la taula.</p>
 <p>Tradicions religioses</p>	<p>El darrer pas del treball de la situació d'aprenentatge consisteix a analitzar com el sentit cristià que hem conegut té diferents formes de vivència des d'altres tradicions religioses. En aquest apartat es tracta de tenir una mirada oberta, intentant subratllar que entre tradicions religioses, sovint, és més allò que ens uneix que no pas el que ens separa. No treballem totes les tradicions religioses en cada situació, sinó que estan repartides entre les diverses situacions.</p>

Pensem que serà bo que els alumnes s'adonin del recorregut que fan en cada situació d'aprenentatge.

Per aquesta raó, observareu que cada pas del recorregut (**Experiència, Valor, Cultura cristiana i Tradicions religioses**) està marcat d'un COLOR diferent en les pàgines que conformen cada situació d'aprenentatge.

En aquest sentit, creiem que és important que la cultura religiosa ens ajudi a entendre la realitat del nostre món i de la nostra cultura. Volem, per tant, vehicular la matèria a qüestions que ens ajudin a la comprensió de la nostra realitat cultural i religiosa, com una branca més d'allò que són les humanitats i les ciències socials.

De forma transversal, en el material de primer curs hem dedicat un espai a aprendre a valorar la impregnació de la cultura cristiana en la nostra llengua. Per això trobareu l'apartat **BÍBLIA I DITES POPULARS**, on ens proposem reflexionar sobre un seguit d'expressions que, tenint un origen religiós, fem servir per a altres aspectes comunicatius. Una mostra de l'empremta del llenguatge religiós en la nostra cultura.

Fem el desglossament dels continguts per a cada curs:

Detall per cursos

Primer

<https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-eso/primer-curs-presentacio/>

El material elaborat per al primer curs de secundària es centra en el coneixement de la Bíblia, en l'apartat de l'Antic Testament.

Us donem algunes indicacions i característiques del material.

- El material consta de 7 situacions d'aprenentatge que s'estructuren en aquestes qüestions:
 1. Fem servir llenguatge religiós?
 2. Quin és el llibre més llegit del món?
 3. Ens fem preguntes?
 4. Qui obre camins?
 5. Tots tenim els mateixos drets?
 6. Podem resoldre conflictes?
 7. Veure, jutjar... i actuar?

1 *Fem servir llenguatge religiós?*

L'objectiu d'aquesta situació és prendre consciència que en el nostre marc cultural utilitzem el llenguatge religiós en el nostre dia a dia. Així mateix, es tracta de fer recerca de la presència del fet religiós en un munt d'elements del nostre entorn: noms de persones, noms de carrers, festes i celebracions, obres d'art, música... La utilització d'aquest llenguatge és un fet cultural més enllà de les creences i conviccions de cadascú.

2 *Quin és el llibre més llegit del món?*

Es tracta d'adonar-se que la Bíblia és un llibre compartit, en bona part, per la cultura jueva, pel cristianisme i l'islam. Fer-nos preguntes entorn d'aquest llibre sagrat: Quants llibres conformen la Bíblia? On es va escriure? Com va ser el seu procés de creació? Qui ho va fer? Com és l'entorn geogràfic en què es va escriure? I entendre que és un conjunt de llibres que conté diversos gèneres literaris.

3 *Ens fem preguntes?*

Les persones humanes ens fem preguntes. Tenim necessitat de trobar respostes. La Bíblia dona resposta a aquests elements transcendentals, sovint des del llenguatge poètic i des del gènere dels mites. És important conèixer i interpretar aquests mites que parlen de les preguntes que universalment ens fem. Podem comprovar que diferents cultures d'arreu del món hi han volgut donar resposta, també en format de mites. Serà important discernir entre llenguatge científic i poètic en qüestions com la creació del món, la creació de l'home i la dona, l'existència del bé i el mal, el diluvi universal, el perdó, la confiança...

4 *Qui obre camins?*

Ens plantegen qui i què són els líders i en fem descoberta en el món d'avui. Ens adonem que els patriarques de la Bíblia esdevenen líders que van a la recerca de la justícia. A

través dels relats de la Bíblia descobrim les històries bíbliques d'Abraham, Isaac, Jacob, Josep... I constatem que aquests patriarques són compartits per diverses tradicions.

5 **Tots tenim els mateixos drets?**

Com a experiència, constatem que en el nostre món hi ha injustícies i la negació dels drets més bàsics de les persones: en el treball infantil, en la prostitució, en l'explotació econòmica... Descobrim l'existència dels Drets Humans, que són drets universals, inherents i inalienables. Veiem que a la Bíblia, en el relat de Moisès ja es denuncia aquesta situació. Aprofundim en Moisès i en els Manaments Bíblics com a proposta bàsica de convivència. Ens adonem que la "Justícia" és una clau de la Bíblia.

6 **Podem resoldre els conflictes?**

Un element intrínsec a la vida humana són els conflictes. En fem experiència en el nostre entorn immediat. Constatem que la Bíblia ja reflecteix aquesta realitat i ho exemplifica en les històries dels Jutges i els Reis com Samuel, David, Samsó o Salomó. Ens adonem que, avui, aquesta realitat humana segueix, i que cerquem models de persones que lluiten per la Pau. Presentem alguns dels "premis Nobel".

7 **Veure, jutjar... i actuar?**

En la nostra vida, no és suficient "veure" i adonar-se de les injustícies i dels conflictes. Ens cal prendre partit i és necessari "actuar". Tenim exemples de persones del segle XX que així ho han fet, com Pere Casaldàliga. La seva denúncia de la injustícia és paral·lela a la que hem conegut en personatges de la Bíblia.

Per treballar cada situació, trobareu en el web <https://culturareligiosavedruna.cat/>:

1. El PDF de cada situació proposada per poder-lo projectar a l'aula.
2. Una proposta de programació feta. Està en format Word, la podeu descarregar i us la podeu fer vostra, en funció dels canvis que vulgueu introduir.
3. Enllaços directes als Codis QR que hi ha en el material de l'alumnat.

4. Materials complementaris per a cada situació.

Creiem que és important que la cultura religiosa ens ajudi a entendre la realitat del nostre món i de la nostra cultura. Volem, per tant, vehicular la matèria a qüestions que ens ajudin a la comprensió de la nostra realitat cultural i religiosa, com una branca més d'allò que són les humanitats i les ciències socials.

De forma transversal, per al material de primer curs, hem dedicat un espai a aprendre a valorar la impregnació de la cultura cristiana en la nostra llengua. Per això trobareu l'apartat BÍBLIA I DITES POPULARS, on ens proposem reflexionar sobre un seguit d'expressions que, tenint un origen religiós, fem servir per a altres aspectes comunicatius. Una mostra de l'empremta del llenguatge religiós en la nostra cultura. El llistat de les frases i expressions escollides és aquest:

Situació 1	
Bé de Déu	Com Déu mana
Adeu-siau	Déu hi faci més que nosaltres
Deixat de la mà de Déu	Amén
Situació 2	
La Bíblia en vers	Prometre la Bíblia
Paper de Bíblia	Torre de Babel
Corregir la Bíblia	
Situació 3	
Benjamí	Temps d'Adam
Temps de vaques grasses	Diluvi Universal
Vendre's per un plat de lleties	Paradís
Anar amb el vestit d'Adam	Passar les de Caïm
Ser més vell que Matusalem	La poma de la discòrdia
Situació 4	
Tenir més paciència que Job	Ser un fals profeta
Tenir la fe d'Abraham	Ull per ull, dent per dent
Ningú no és profeta a la seva terra	
Situació 5	
Terra promesa	Ésser un Moisès

Mannà del cel	Pagar justos per pecadors
Travessia del desert	Un moisés
Situació 6	
Ser més savi que Salomó	Solucions salomòniques
Judici salomònic	Ésser Salomó
Situació 7	
David i Goliat (Solució)	Ser un Samsó

Temporalització

Donada la circumstància que en alguna escola es dediqui només una hora setmanal a la cultura religiosa, és possible establir vincles amb les àrees de llengua, tutoria o bé ciències socials. També es pot donar en alguna situació d'aprenentatge la possibilitat de treballar-ho en forma de projecte integrat a altres àrees.

PRIMER ESO	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1							■	■		■		
Situació aprenentatge 2		■									■	
Situació aprenentatge 3	■			■								
Situació aprenentatge 4		■							■		■	
Situació aprenentatge 5					■	■	■			■		
Situació aprenentatge 6		■			■	■						
Situació aprenentatge 7					■	■						

ODS

L'aportació del material d'aquest curs és aquesta:

• Primer de Secundària

1	2	3	4	5	6	7
						

Segon de secundària

	<p>https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-eso/segon-curs-presentacio/</p>
---	--

Fil conductor de 2n d'ESO

Anem a les arrels. Què farem? Conèixer el Nou Testament i intentar descobrir quines són les respostes de Jesús de Natzaret a qüestions com la solidaritat, les persones marginades, la felicitat, la justícia. En general, temàtiques que són avui vives, per qüestions socials. Sempre, fent una mirada a la diversitat de respostes que es donen des de distintes tradicions religioses.

Partim de les arrels del cristianisme. Ens centrem en la persona de Jesús. L'arrel es troba en els Evangelis.

Evangelí significa
BONA NOTÍCIA

Ens centrem en qui va ser Jesús.
Biografia

Busquem l'espai i el temps en què
s'escriuen els Evangelis

I ens fem preguntes com:

- Quina és la postura de Jesús davant les lleis?
- Què pensa Jesús dels altres?
- Com se situa Jesús davant la felicitat?
- I davant les dificultats?
- La nostra vida, té un punt i final?
- Creixem de pregunta en pregunta?

La proposta està desenvolupada en aquestes situacions d'aprenentatge:

1 *Bones notícies?*

2 *Mediterrània? En un temps i un espai...*

3 *Biografies amb petjada?*

4 *Compromís amb la llei?*

5 *L'altre, també existeix?*

6 *Anem a la recerca de la felicitat?*

7 *Créixer de pregunta en pregunta?*

8 *Com encarem l'adversitat?*

9 *Punt. I final?*

1 *Bones notícies?*

En aquesta primera situació d'aprenentatge ens proposem plantejar el significat del mot EVANGELI, entès com a “bona notícia”. Ens preguntem pels seus orígens i plantegem els llibres que conformen l'anomenat NOU TESTAMENT. El contingut dels

evangelis ajuda els cristians a pensar que és possible un món més just. Les propostes de Jesús són revolucionàries en el seu temps. Les religions cerquen respostes i poden ser viscudes com a “Bona notícia”. Presentem la idea de diàleg interreligiós.

2 *Mediterrània? En un temps i un espai...*

Cal reconèixer el mar Mediterrani com l'espai geogràfic on neixen els Evangelis que expliquen qui era i què deia Jesús. Descubrim les fonts històriques i els temps històrics en què va viure relacionades amb el món jueu i romà. Tot plegat ha donat peu a l'anomenada cultura judeocristiana, que és la base del nostre pensament. En cada tradició religiosa hi ha persones que han esdevingut clau. En descobrim quatre: Mahoma, Buda, Moisès i Confuci.

3 *Biografies amb petjada?*

Partim de la idea d'autobiografia per descobrir altres biografies que -per la seva força- ens han deixat petjada. Sovint les biografies s'han expressat en l'art (com en el cas de Jesús). Amb tot, hem de deixar clar que el llenguatge del Nou Testament, com tots els llenguatges religiosos que van més enllà de la història, ens exigeix de llegir entre línies. A més de Jesús, coneixem altres biografies: Moisès, Mahoma i Buda.

4 *Compromís amb la llei?*

Partim de l'experiència de constatar que les lleis i les normes que tenim en el nostre món no s'avenen a una veritable justícia. No sempre la justícia respon adequadament davant de situacions de pobresa, de crisis alimentàries, situacions de no democràcia i abusos contra els immigrants. Què pensava Jesús de les normes i de la justícia? Quines eren les seves actituds davant d'algunes lleis jueves? Totes les religions es pronuncien davant les injustícies.

5 *L'altre, també existeix?*

Partim del coneixement de la realitat humana basant-nos en l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH). Això ens porta a veure l'injust repartiment de la riquesa. Què en diu Jesús, d'aquesta situació? Com es posiciona davant la pobresa, les persones marginades o els infants que eren mal vistos en el seu temps. Presentem un exemple popular de tradició cristiana davant el mal repartiment de la riquesa: sant Martí. Descubrim uns principis d'ètica universal.

6 *Anem a la recerca de la felicitat?*

Parlem de la "felicitat". La recerca de la felicitat és una constant en la vida de la persona. Tots tenim aquest desig. També així ho manifesta Jesús de Natzaret. Com? Mitjançant l'expressió de les Benaurances, que treballarem a poc a poc. Totes les tradicions religioses fan propostes per buscar camins de felicitat.

7 *Créixer de pregunta en pregunta?*

La persona humana és una pregunta. Creixem, mentre ens preguntem. La raó i la ciència ens hi ajuden. A la vegada, les religions són possibles respostes a les preguntes que ens fem les persones. Debatem com les religions orienten, guien i ens ajuden a valorar positivament la nostra existència. Cada religió és un intent de donar resposta a les preguntes.

8 *Com encarem l'adversitat?*

Les persones humanes, totes, en algun moment vivim adversitats. Com encarar-les? Aquesta mateixa pregunta es fa ja en els Evangelis. Veurem quina és la proposta de Jesús i com es correspon en d'altres tradicions religioses.

9 Punt. I final?

És la pregunta oberta del sentit de l'existència, que tots ens fem. Una proposta per dialogar.

SEGON ESO	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												
Situació aprenentatge 8												
Situació aprenentatge 9												

ODS

• Segon de Secundària

1	2	3	4	5	6	7	8
							

Expressions d'origen religiós treballades en el material de 2n:

Situació 1	
Lavabo	Net com una patena
Ser alt com un sant Pau	
Situació 2	
Ser un bon samarità	Tots els camins porten a Roma
Entre Jesús i sant Joan parteixen l'any	

Situació 3	
Per Nadal, cada ovella al seu corral	Somia amb els angelets
Anar a misses dites	Per Nadal, un pas de pardal. Per Sant Esteve, un pas de llebre.
Jesús	
Situació 4	
Posar (parar) l'altra galta	Ser un fariseu
Situació 5	
Fill pròdig	Mateu, 7 16: Pels fruits els coneixereu
Ha tornat fet un sant Llätzer	Acabar com el rosari de l'Aurora
Situació 6	
Ser un benaurat	Tenir una fe que mou muntanyes
Trobar-se al setè cel	Dir una barrabassada
Ser un sant Tomàs	
Situació 7	
Per a més INRI	Plorar com una magdalena
Passar un calvari	Anar d'Herodes a Pilat
Rentar-se'n les mans	Ser de la pell de Barrabàs
Situació 8	
Apocalipsi	Via Crucis
Alfa i Omega	Perdre l'oremus
La processó va per dins	

Tercer de secundària

<https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-eso/tercer-curs-presentacio/>

- 1 *Vivim en una societat religiosa?*

- 2 *L'espai religiós, com s'organitza en el territori?*

- 3 *Mirem el paisatge?*

- 4 *Hi ha persones que deixen petjada?*

- 5 *Què podem aportar a la societat?*

- 6 *Què ens ha deixat l'art?*

- 7 *Diàleg interreligiós?*

1 *Vivim en una societat religiosa?*

Ens plantegem si vivim en una societat religiosa, per adonar-nos que, a partir de l'observació d'imatges, constatem que hi ha molta presència d'origen religiós en el nostre entorn. També entre nosaltres. A partir de l'estudi de les campanes, per exemple, ens podem adonar que la nostra és una societat que ha estat vinculada durant segles a les vivències religioses. Presentem el calendari de festes religioses que publica la Direcció General d'Afers religiosos per fer-ne seguiment al llarg del curs. Serà important anar-lo repassant periòdicament. Per això en fem recordatori en cada situació d'aprenentatge.

<https://afersreligiosos.gencat.cat/ca/diversitat-religiosa/calendari-i-festes/calendari-de-festes-religioses/>

2 *L'espai religiós, com s'organitza en el territori?*

La nostra geografia, a més de tenir una divisió civil dels espais, té també una divisió eclesiàstica en el món catòlic. En el nostre entorn parlem de bisbats, de parròquies, d'ermites... Pensem que és bo conèixer aquestes divisions a Catalunya i reconèixer alguns espais, com les catedrals, que marquen el patrimoni cultural del nostre país, així com el vocabulari de les persones que se n'ocupen. En totes les tradicions religioses existeix aquesta divisió. Fem incidència en la diversitat religiosa dins del cristianisme.

3 *Mirem el paisatge?*

En aquesta situació d'aprenentatge volem descobrir la diversitat d'espais religiosos i càrrecs de qui els habiten o se n'ocupen en el marc de la cultura cristiana. El nostre paisatge conté un seguit de béns patrimonials que ens sembla important de reconèixer en el marc cultural del país, així com el nom i la identificació d'espais i de temples de diferents tradicions religioses que és possible trobar en el nostre entorn. La visita a espais religiosos pot tenir molt sentit, tenint present la diversitat d'alumnes de les aules.

4 *Hi ha persones que deixen petjada?*

Es tracta d'adonar-se que hi ha pensadors, dones i homes que han deixat petjada en la nostra cultura. En el cas de la cultura religiosa cristiana volem fer incidència en persones que han destacat en la història de l'església a Catalunya per les seves aportacions. Proposem fer-ne una descoberta, tot adonant-nos que cada tradició religiosa ha tingut personatges que n'han marcat fets clau, i que convé conèixer perquè en són referents.

5 *Què podem aportar a la societat?*

En el marc d'estudiar el nostre entorn i el nostre paisatge, nosaltres podem fer i actuar. Presentem experiències de voluntariat que volen millorar la nostra societat. L'Església ho ha fet al llarg del temps. A vegades amb la interpretació i actualització d'obres d'art, a vegades a través de l'exemple de persones que han fet passos importants. Proposem descobrir persones com Joaquina de Vedruna, Josep de Calassanç, Ignasi de Loiola o el Dr. Joaquim Masmitjà. L'església ha tingut persones rellevants que han treballat per la salut, l'educació, la cultura o la defensa de la llengua. En totes les tradicions religioses es fan esforços per millorar la societat, malgrat que en determinats moments no hi hagi hagut encert (inquisició, bruixeria...).

6 *Què ens ha deixat l'art?*

En aquesta situació volem fer valer el fet que l'art és un vehicle per expressar i donar a conèixer missatges i pensament humans i religiosos. En farem un repàs des del cristianisme, ja sigui a través de textos o d'imatges, contemporanis i històrics. Farem una incidència específica en els arts romànic i gòtic. També comprovarem que aquest fet és universal i propi de diverses tradicions religioses.

7 Diàleg interreligiós?

Volem donar a conèixer el concepte de “diàleg interreligiós” a través del coneixement de diverses frases provinents de tradicions religioses diverses. Presentem una entitat, l’AUDIR, i farem l’exercici de veure que totes les religions opten per la recerca de la Justícia. Hem d’acabar adonant-nos que entre religions és més allò que ens uneix que el que ens separa, malgrat que ens expressem de formes diferents.

TERCER ESO	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1												
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3												
Situació aprenentatge 4												
Situació aprenentatge 5												
Situació aprenentatge 6												
Situació aprenentatge 7												

ODS

• Tercer de Secundària

1	2	3	4	5	6	7
						

Situació 1	
No tocar quarts, ni hores	Sentir tocar campanes
Fer campana	Llançar les campanes al vol
Fer-ne a l'alçada d'un campanar	Anar a toc de campana
Situació 2	
L'hàbit no fa el monjo	Fer vida d'ermità

Fer vida de canonge	Fes-te frare!
Fer la migdiada del canonge	El rector no es recorda de quan era vicari
Situació 3	
L'exercici consisteix a crear frases on aparegui el nom d'un sant o santa.	
Situació 4	
Lectura article Míriam Díez.	
Situació 5	
Quedar-se per a vestir sants	Fer un gol messiànic
No estar tot dat i beneït	La processó va per dins
Arribar a misses dites	Ser un bon samarità
Anar-se'n el sant al cel	
Situació 6	
Durar de Nadal a Sant Esteve	Déu tanca una porta i obre una finestra
No haver-hi ni una ànima	Semblar l'obra de la seu
Estar content com unes pasqües	Saber que tots els camins duen a Roma
Situació 7	
Recerca de dites populars sobre mesos de l'any	

Quart de secundària

<https://culturareligiosavedruna.cat/fitxa-eso/quart-curs-presentacio/>

- 1 **Tenim dilemes?** _____
- 2 **Com és la persona humana?** _____
- 3 **Tenim un sentit religiós?** _____
- 4 **Com és el meu espai interior?** _____
- 5 **Propostes religioses...** _____
- 6 **Què comparteixen les religions?** _____
- 7 **Les religions comporten riscos?** _____

Cada una de les propostes de situació d'aprenentatge està vinculada a una fotografia. En farem una primera lectura (primera interpretació) a l'inici de la situació i una segona lectura quan es tanqui la situació. A vegades, les imatges poden ser molt il·lustratives.

1 *Tenim dilemes?*

Plantegem la idea que en la nostra vida tenim dilemes. A vegades són conflictes quotidians petits. Altres vegades, són grossos i importants. Com podem actuar davant dels dilemes? Les tradicions religioses també presenten dilemes. En veurem alguns de centrats en la persona de Jesús. Les diferents tradicions religioses són propostes que ajuden a resoldre dilemes, segons el seu sistema de pensament i propostes de valors.

2 *Com és la persona humana?*

La persona humana és un ésser biològic, social, cultural i espiritual. Treballem cada una d'aquestes dimensions humanes, ressaltant l'existència de l'espiritualitat i adonant-nos que les tradicions religioses són propostes espirituals, a partir de textos d'origen i persones diverses.

3 *Tenim un sentit religiós?*

Presentarem el sentit moral de la persona a partir dels Estadis de Kohlberg, per adonar-nos que existeix una evolució moral humana. Ho fem a partir del debat d'un dilema concret: Dilema d'Heinz. De la mateixa manera, és possible veure que hi ha uns estadis en el sentit de l'evolució religiosa de la persona humana (Oser). L'evolució moral i religiosa és intrínseca a totes les persones i tradicions religioses. La situació d'aprenentatge convida a la reflexió personal.

4

Com és el meu espai interior?

Com soc jo per dins? Com és el meu espai interior? La situació d'aprenentatge és un convidat a l'autoreflexió, i presenta fórmules (diverses formes de meditació i lectura de textos reflexius) per pensar en un mateix i ser capaç de manifestar el propi pensament.

5

Propostes religioses...

Distingim entre moral i ètica en diferents exercicis. Observem com les religions són propostes de vida que indiquen unes determinades pautes morals, ètiques i bioètiques que generen una manera d'estar i de viure en el món. Repassem quatre estils de vida: el cristianisme, el budisme, l'islam i el judaisme, però també convidem a la recerca de l'ètica i la moral d'altres tradicions.

6

Què comparteixen les religions?

A partir d'un conte, intentem veure que les religions comparteixen elements comuns i analitzem quines condicions ens poden ajudar a veure les religions des d'un punt de vista positiu. Ens adonem que aquestes condicions poden ser el coneixement de la pròpia tradició religiosa, la voluntat de dialogar i la recerca que totes les religions han de tenir de la justícia i la pau.

7

Les religions comporten riscos?

Treballem els riscos que poden tenir les religions a partir d'una proposta ètica d'Adela Cortina i aprofundim en el risc del fonamentalisme, el creacionisme, l'integrisme o alguns elements que es relacionen amb les sectes.

Nota: Per suscitar la reflexió estaria bé escoltar fragments d'aquesta entrevista a Francesc Torralba:

https://www.youtube.com/watch?v=m6son5j2dvE&t=45s&ab_channel=espiritualitats

QUART ESO	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2
Situació aprenentatge 1			■				■		■	■		
Situació aprenentatge 2												
Situació aprenentatge 3	■	■										
Situació aprenentatge 4							■					■
Situació aprenentatge 5	■	■								■	■	
Situació aprenentatge 6									■			■
Situació aprenentatge 7						■	■			■		■

ODS

• Quart de Secundària

1	2	3	4	5	6	7	
							

08_ L'actitud del mestre davant de la classe de cultura religiosa

3 de novembre, dijous de 1938

«Quan sóc a l'escola treballant, a dins de classe, sóc feliç. Sembla que una professió així ha d'omplir tota una vida al qui la sàpiga estimar. La vida a la classe es basa en el nervi del mestre, en el cor del mestre, en l'ànima del mestre, coses impalpables que han d'arribar als alumnes. El mestre ha d'escalfar els refredaments; ha d'animar els desanimats; ha d'ajudar els ressegats, i ha de donar vida a la classe i fer-la agradable, engrescadora. Però per poder fer tot això, al mestre li cal una condició: estimar l'escola i estimar els infants».

Joan Triadú

(Dies de memòria 1938-1940. Diari d'un mestre adolescent). Editorial Proa, 2001.

La realitat de les nostres escoles fa que siguin molts els qui imparteixen la classe de cultura religiosa. De forma habitual, són mestres tutors, especialment a les etapes d'infantil i de primària. Calen uns requisits per impartir amb qualitat aquesta classe?

1. En primer lloc, remarcaria allò que ens comenta Joan Triadú. Triadú indica en les seves paraules una actitud.
2. En segon lloc, no es tracta en cap cas d'adoctrinar, sinó d'aportar coneixement i comprensió a les qüestions que es plantegen en les situacions d'aprenentatge.
3. Presentar fets a partir de les situacions d'aprenentatge pensades per a cada curs. Explicar els orígens, les pràctiques, els rituals i les festivitats de les diferents tradicions religioses basant-se en informació contrastada.

4. Evitar judicis de valor: Abstenir-se de fer valoracions personals o opinions sobre la “veracitat” o “superioritat” de qualsevol religió.
5. Promoure la tolerància: Ensenyar als alumnes a respectar les diferents perspectives religioses i culturals, fins i tot si no les comparteixen.
6. Ser empàtic: Entendre que alguns alumnes poden tenir fortes conviccions religioses, mentre que altres poden no tenir-ne cap. La sensibilitat cap a aquestes diferències és crucial.
7. Estimular la curiositat: Animar els alumnes a fer preguntes i a investigar sobre les diferents cultures religioses.
8. Desenvolupar el pensament crític: Guiar els alumnes perquè analitzin la informació de manera raonada, entenguin el paper del fet religiós en la història i la societat d'avui, i reflexionin sobre els valors ètics i morals associats a diverses tradicions.
9. Estar ben informat: Tenir una base sòlida de coneixement sobre les principals religions del món i les seves ramificacions.
10. Preparar el material didàctic: Seleccionar recursos diversos i apropiats per a l'edat dels alumnes (llibres, vídeos, testimonis, etc.) que permetin una comprensió àmplia i respectuosa.
11. Reconèixer i valorar la diversitat: Utilitzar la diversitat de l'alumnat com una riquesa per a la classe, cosa que permet que els alumnes comparteixin les seves experiències si ho desitgen i es faci de manera respectuosa.
12. Gestionar possibles conflictes: Estar preparat per abordar i mediar en possibles discussions o malentesos que puguin sorgir a causa de diferències de creences.

09_ L'actitud del claustre i de l'escola davant la cultura religiosa

Partim d'un principi: la llibertat de consciència religiosa de cadascú. Des de l'escola no podem demanar cap afiliació individual forçada a una determinada proposta religiosa, en aquest cas al cristianisme. Però sí que com a institució hem de vetllar perquè la proposta cristiana sigui present a l'escola.

Aquesta presència s'ha de poder mostrar:

- En donar relleu a les festes de sentit religiós cristià. No es tracta, com hem explicat, d'inculcar res, però sí de mostrar, explicar i donar sentit a les celebracions. En aquest camp tenim moltes oportunitats: Tots Sants, Nadal, Quaresma, Pasqua... Es tracta de donar-ne a conèixer el valor i el sentit.
- És important que l'encàrrec de "donar sentit" al primer punt sigui compartit. Que no recaigui en l'especialista, sinó que sigui compartit. Amb tot, és bo que hi hagi un equip que es responsabilitzi de fer propostes.
- Cal donar-hi relleu, i per tant temps i pensament. Una mostra pot ser el nombre d'hores i combinació de propostes que es facin a cada curs.
- Cal establir un diàleg amb totes les religions presents a l'escola. Si volem establir uns criteris d'estima pel fet religiós, hem de realçar la diversitat de vivències religioses presents a l'escola. En aquest sentit, el calendari interreligiós hauria de ser present a les aules.
- És important l'impuls que donin l'equip de direcció i els coordinadors a la cultura religiosa, també explicant el sentit del treball a les famílies.

10_ Formació

En aquest camp, la Fundació va establir, l'any 2023, la proposta d'un Postgrau de cultura religiosa que tingut continuïtat en els anys posteriors,

Fins ara, hi han passat:

- Any 2023: 13 mestres + 3 externs + 1 patró
- Any 2024: 13 mestres + 1 extern
- Any 2025: 14 mestres + 1 extern
- Any 2026 (previsió): 15 mestres + 1 extern

El volum d'hores del postgrau és important. Són 220 hores de pantalla + 4 dies presencials + 3 sortides d'un dia. (El total s'apropa a les 300 hores + treball personal).

El grau de satisfacció, si fem cabal de les avaluacions, és elevat. La voluntat és reunir periòdicament les persones d'Escola Vedruna que han fet postgrau per fer diàleg i establir propostes de dinamització de la cultura religiosa a cada escola. De la mateixa manera que per a les escoles és important coordinar les àrees d'aprenentatge, també ho és la cultura religiosa. És important anar enriquint el coneixement cultural i religiós de tot el professorat a través de mitjans (webs, instagram, circulars...) que permetin fer créixer el coneixement.

En posem uns exemples:

<https://www.youtube.com/channel/UClqARtirBjNMZEMXM2Y8Pxxw>

<https://www.instagram.com/p/DGyvlo4loww/>

El contingut del Postgrau obert a mestres i professors d'escoles Vedruna, d'altres escoles concertades i escoles públiques està estructurat en 5 mòduls:

MÒDUL 1: Fet Religiós i Societat. Ètica i Espiritualitat

- Terminologia bàsica entorn al "fet religiós"
- Espiritualitat. Fenomenologia de la religions
- Mapa de la geografia religiosa de Catalunya

MÒDUL 2: Bíblia i Tradició Judeocristiana

- Procés de creació de la Bíblia
- Context geogràfic i històric
- Conceptes literaris. Mites
- Poemes, narracions i gèneres literaris. Hermenèutica

MÒDUL 3: Art i Expressió Religiosa

- Llenguatge simbòlic. Claus d'interpretació
- Símbols claus en el llenguatge bíblic i de la història de l'art
- Interpretacions simbòliques de l'art romànic, gòtic, renaixement i barroc en la pintura, l'arquitectura i l'escultura
- Claus per a la interpretació del llenguatge musical
- Coneixement d'espais religiosos i la seva lectura artística

MÒDUL 4: Diversitat Religiosa

- Bases conceptuals de les principals religions presents a Catalunya
- Els llibres sagrats en la diversitat religiosa
- El comú de les religions
- Ritus, costums i rituals en les religions
- Diàleg interreligiós

MÒDUL 5: Educació i Fet Religiós

- El marc legislatiu de l'ensenyament religiós
- Desenvolupament de propostes de programació
- Educació i cultura religiosa
- Models de resposta d'institucions
- Mitjans de comunicació i fet religiós

11_ Annexos:

Em sembla d'un especial interès l'article de Lluís Busquets al Diari de Girona:

<https://www.diaridegirona.cat/opinio/2023/08/21/prou-religio-l-escola-91174322.html>

Prou religió a l'escola!

He llegit que l'estudi de la religió catòlica als centres públics catalans va de baixa. I també hi van els docents per impartir aquesta matèria. Del 18,5% d'alumnes de primària i ESO que optaven per a aquesta assignatura el curs 2010-11, ha baixat a l'11% el curs 2021-22. I més que baixarà. Ara que no hi ha període docent, és un bon moment per parlar-ne.

Es busquen justificacions i causes del fet: la secularització de la societat, el desinterès familiar, un currículum poc seductor... No sé quants se n'han provat. El darrer és del 24-VI-2022. Hi he fet un cop d'ull. Valga'm Déu val! L'annex II, dedicat a la «Religió catòlica en l'educació primària», entre les competències específiques del primer cicle posa: «1.1 Observar en els relats i personatges bíblics valors fonamentals de l'ésser humà relacionant-los amb el desenvolupament de la seva autonomia i responsabilitat en el grup-classe». Soc llicenciat en Teologia i no sabria què fer a classe. Quins relats? Quins personatges? Quants? S'imaginem una classe de matemàtiques que tingués com a competència «Observar com a través de diferents operacions es poden resoldre problemes de capacitats i resistències»? No es poden establir uns currículums genèrics des de l'ambigüitat. Hi ha punts pitjors. El document, per exemple, assegura que la religió és un sentiment! Entre els sabers bàsics del cicle esmentat hi ha aquest: «La Bíblia com a font d'inspiració artística al llarg de la història». Bufa! Un curs que abraça tota la inspiració artística: arquitectura, escultura, literatura, pintura, música, cinema...Ni la universitat millor del món gosaria programar.

I és que la religió nua i pelada no s'ensenya. Es viu. (Se'n poden ensenyar factors sociològics, psicològics, etc.). Els bisbes espanyols no han entès mai que l'escola no és l'àmbit de la religió. L'àmbit de la religió són les esglésies, les mesquites, les pagodes o altres llocs de culte. I allà, en diferents dependències –les madrasses, per als musulmans– es catequitza a fi que la religió pugui ser viscuda (catequesi =

«instrucció de viva veu»). I qui la viu, la propaga, vulgues no vulgues, amb el seu capteniment (als partits de futbol, superant la superstició, hem vist musulmans agenollant-se després d'un gol per donar gràcies a Al·là o cristians que fan el nom del pare al sortir al camp per encomanar-se a la Trinitat.)

Els bisbes espanyols han volgut emmascarar sempre una feina eclesial com és la instrucció religiosa (catequesi) com si fos una feina escolar. I cada vegada han anat a pitjor. Coherents amb la llibertat religiosa, varen haver d'oferir una finestra opcional per als alumnes que no volguessin cursar l'assignatura de religió, es digui Ciutadania o Cultura i Valors Ètics. L'una i l'altra esdevingudes assignatures secundàries o, com en deia la meua generació de la gimnàstica i la FEN, «maries». I encara s'ha deixat la religió sense computar en l'avaluació o se n'ha prescindit. I així anem fent generacions d'analfabets integrals en els temes religiosos, incapaces d'entendre, per exemple, els baix relleus de Ghiberti de les Portes del Paradís al Baptisteri de Florència, perquè no han sentit a parlar mai de Noè ni d'Abraham ni de Caïm ni de David o de Samsó.

La religió no té com a àmbit l'escola, però l'escola sí que té com a àmbit la cultura religiosa. I tant poden ser objectiu de la cultura religiosa la Bíblia, com l'Alcorà, els Veda hindús o el Tripitaka budista, encara que, en les nostres latituds, ho seran més els dos primers reculls. La religió, com a vivència, i la cultura religiosa, com a instrucció, són dues coses molt diferents. Molts centres concertats d'ordes religiosos tenen èxit amb aquest canvi. No parlen de religió, sinó de cultura religiosa. I és una assignatura més, obligatòria i puntuable com la de Matemàtiques o la d'Història. El problema és que mai no s'ha deixat elaborar en equip un bon currículum, un programa sense ambigüitats, amb contingut triats i precisos. (I quan s'ha fet, no s'ha pres en compte.)

Servidor, que es va formar amb els escolapis, tinc perfectament clar que a 1r de batxillerat vam comentar el Catecisme, a 2n vam conèixer Jesús llegint els Evangelis, a 3r ens van explicar els Fets dels Apòstols i una mica d'Història de l'Església (encara recordo les dades dels quatre primers concilis cristològics i què s'hi va debatre), a quart, fragments importants de l'Antic Testament, on ja se'm van fer entendre diferències entre història i mite. Òbviament, avui, caldria eixamplar la mirada i assumir continguts de les religions més nombroses i properes a no-

saltres i convertir la matèria en una assignatura obligatòria i puntuable com les altres perquè els continguts no serien opinables ni ambigus.

Als bisbes no només els cal canviar de xip; els cal fer un reset de tot el que s'ha estat fent fins ara i ser una mica humils observant allò que, amb esforç, ha resultat reeixit (simplement, aplicar la sinodalitat!). Pensant pescar als centres públics joves creients amb una pseudocatequesi, s'estan quedant sense clientela i obligant els centres públics a amagar la poca que tindrien. No seria molt millor que les properes generacions tinguessin una cultura religiosa arrelada, sòlida, que els permetés fruir de les arts amb coneixement de causa, sense renegar ni desmerèixer la Sagrada Escripura?

És molt interessant adonar-se que els ordes religiosos dedicats a l'ensenyament, que han treballat en aquest camp, fa temps que, a l'escola, han substituït la religió per la cultura religiosa amb èxit. No se n'adona la CEE? El problema que se li plantejaria, si estigués disposada a fer el reset, és com caldria fer aquesta substitució. Per al temari hi ha experts suficients a Catalunya i fora de Catalunya, clergues i laics, per oferir un esborrany a debatre. Però hi ha un altre candent punt en què la jerarquia hi hauria de dir la seva perquè està lligada als tractats Estat-Santa Seu. A l'Església li vindran els temors de perdre privilegis, però a l'Estat la por de deixar de tenir la gent desinformada en un camp crucial. I, aleshores, s'hi posarà la política pel mig. Interessa a alguns partits polítics que els nostres joves tinguin una cultura religiosa ferma i consistent, o millor l'actual ignorància enciclopèdica, com deia mossèn Ballarín? Si jo fos president de la CEE, pactaria ipso facto l'obligatorietat a tots els cursos d'una matèria de cultura religiosa a canvi dels poti-potis, nyaps i guisofis actuals. I no m'hi jugaria ni un pèsol que l'Estat ho acceptés a mans besades. Canviaria tot l'actual panorama religiós.

D'Àlícia Guidonet:

<https://blog.cristianismeijusticia.net/ca/2017/10/13/cal-educar-diversitat-religiosa>

Article Diari AVUI:

<https://www.elpuntavui.cat/article/521199-la-revolucio-religiosa-de-xavier-melloni.html>

Opinió 23 març 2012 2.00 h

La revolució religiosa de Xavier Melloni

IGNASI MORETA

PUBLICAT A

EL PUNT AVUI. NACIONAL

23-03-2012, Pàgina 24

Si diguéssim que Xavier Melloni és un dels jesuïtes més rellevants d'avui, estaríem oferint una dada certa, però no faríem diana. Ni en faríem si parléssim del professor de la Facultat de Teologia de Catalunya, del llicenciat en antropologia i doctor en teologia, de l'apòstol del diàleg interreligiós –probablement el més gran dels nostres dies, orfes de Raimon Panikkar–, de l'acompanyant espiritual –un dels més sol·licitats entre nosaltres–, de l'autor de mitja dotzena de llibres fonamentals... Si diguéssim tot això estaríem dient coses certes, però potser no diríem el més important.

I és que potser ha arribat el moment de dir, avui precisament que compleix cinquanta anys, que Xavier Melloni és una de les veus més clarividents i més lliures a l'hora de descriure l'anhel religiós humà i a l'hora d'apostar per un futur de les religions en què els confessionalismes de tot tipus quedaran desdibuixats. Altres són més cridaners a l'hora de polemitzar amb l'*statu quo* eclesial: Melloni, amb la discreció i la seguretat pròpies dels savis, no s'entreté en batalles superficials, però fa anys que remou els fonaments de tot l'edifici, com testimonia el seu gran llibre síntesi, titulat precisament *Vers un temps de síntesi* (Fragmenta).

A la vida es pot fer una revolució, però difícilment se'n faran dues. Els pares i els germans grans de Xavier Melloni –la generació de cristians que avui tenen vuitanta anys– ja van fer una revolució: el Concili Vaticà II i la seva aplicació. Per això, aquella generació continua en lluita contra els involucionismes que han vingut després de Joan XXIII, però acompanya amb dificultats la revolució feta per la generació de Melloni. La revolució que els pares van fer la va rebre en herència. És, en el seu cas, una herència acceptada –a diferència de tants capellans i bisbes joves d'avui, per als quals aquella és una herència rebutjada–. I per això, acceptada l'herència, ha pogut fer una altra revolució, la revolució que els seus

predecessors, tan contestataris, es miren tanmateix amb cert recel. Aquesta revolució és la consciència joiosa que la pròpia religió no té el monopoli de la religió.

El cristianisme és una via d'accés al sagrat (a allò que alguns anomenen Déu), però cap via no és la Via, perquè si ho fos estaria absolutitzant el que només és mitjà per a l'absolut, cosa que constituïria una *contradictio in terminis*. Ho saben els grans textos de totes les religions. No en va, el *Daodejing* diu que el Tao que pots anomenar no és el Tao. No en va, sant Agustí diu que "si el comprens, no és Déu". Les nostres categories religioses són exactament això: categories, formes lingüístiques que expressen una realitat més gran que la materialitat de les paraules. Dogmes, litúrgies, codis morals, cossos sacerdotals..., tot l'edifici institucional creat per les religions no és sinó un pàl·lid reflex d'una realitat inabastable que cap corrent religiós o cultural no pot pretendre posseir.

Poques persones són tan religioses, tan essencialment religioses, com Xavier Melloni. Però poques han relativitzat amb tanta força les pretensions d'absolutesa de les religions constituïdes, començant per la pròpia. Xavier Melloni, amb la seva inevitable motxilla de pelegrí a l'esquena, camina descalç perquè sap que trepitja terra sagrada, com Moisés davant de l'esbarzer ardent. Assedegat d'absolut, beu de totes les fonts perquè sap que totes ens abeuren, però que cap d'elles no és capaç, en solitari, de saciar la nostra set.

https://cetr.net/cultura_religiosa_a_l-escola_reflexi/

Vedruna Catalunya

Educació